

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
ЯК НА БЕЛАРУСІ АХОУВАЮЦЬ
АЗОНАВЫ СЛОЙ

2 стар.

ЭКАНОМІКА
НА УКРАЇНЕ БУДЗЕ ЗБІРАЦЦА
ТРАКТАР "БЕЛАРУС"

2 стар.

ПАСЛЯСЛОУЕ
ДАЖЫНКІ Ё ПОЛАЦКУ

3 стар.

ДЫПКУР'ЕР
АДКРЫТА ПАСОЛЬСТВА БЕЛАРУСІ Ё ТУРКМЕНИ

3 стар.

ПРАДСТАЎЛЯЕ ГАЛЕРЭЯ "LaSandr"
МАСТАК Віктар ВАРЛАМАЎ

4 стар.

3 БАБУЛІНАГА КУФРА
БРАГІНСКІЯ СТРОІ

5 стар.

ЦІКАВА
З БЕЛАРУСКОЙ ВЭСКІ ДАСТОВА
ПАХОДЗІЦЬ РОД ДАСТАЕЎСКІХ

6 стар.

АСОБА Ё БЯЗМЕЖЖЫ ЧАСУ
СТАРОНКІ БІАГРАФІІ
ІГНАТА ДАМЕЙКІ (ПРАЦЯГ)

7 стар.

СЛУХАЙ СВАЁ

І ПАНК-РОК ПРАГНЕ АДШУКАЦЬ КАРАНІ

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ё 48 КРАЇНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

25 верасня 2002 года, № 38 (2805)

Цана 145 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tot.by

Хроніка жыцця

НА ВЫСТАВЕ Ё НІЖНІМ НОЎГАРАДЗЕ

Высокую ацэнку беларускім
распрацоўкам даў міністр
прамысловасці, навукі і тэх-
налогіі Расійскай Федэрацыі
Ілья Клябанай, які наведаў эк-
спазіцыю на выставе інва-
цыійных праектаў і канкурэн-
таздольнай прадукцыі ё
Ніжнім Ноўгарадзе.

Улічваючы традыцыйную ціка-
васць расіян да беларускай прад-
укцыі, арганізатары мерапрыем-
ства адваілі для яе цэлы павільён.
Асабліваю цікавасць у прадстаў-
нікоў рэгіянальнай прамысловасці
выклікалі такія напрамкі, як апра-
цоўка і ўмацаванне матэрыялаў,
кампазіцыйныя пакрыцці са спе-
цыфічнымі ўласцівасцямі, нагрэ-
вальныя элементы і прыборы на
іх аснове, ніткі і пража розных спо-
сабаў вырабу. Нарасхват ішла
прадукцыя прадпрыемстваў
Мінпрама, а таксама ЗАТ «Мілаві-
ца» і «Элема». Аргкамітэтам фору-
му была адзначана экспазіцыя іна-
вацыйнага прадпрыемства «Ме-
таліт» Беларускага нацыянальна-
га тэхнічнага ўніверсітэта.

ФЕРМА ПЕРААБСТАЎЛІВАЕЦЦА

Мантаж даільнага абсталя-
вання першага ё рэспубліцы
комплексу абласной малочна-
таварнай фермы-школы на базе
калгаса імя Чырвонай Арміі
Віцебскага раёна заканчваюць
прадстаўнікі чэшскай фірмы
«Фарматэк» і Ціраспальскай ПМК
Віцебска. З уводам першай чаргі
на 230 галоў тут плануець арга-
нізаваць школы перадавога во-
пыту, курсы павышэння квалі-
фікацыі жывёлаводаў і шэраг
іншых праграм.

НА ЗДЫМКУ: старшыня калга-
са Цімур НАДЗІРАШВІЛІ і майстар-
наладчык з Чэхіі Ян ЧЭРМАК.

300 ТЫСЯЧ АБАНЕНТАЎ КОЛЬКАСЦЬ АБАНЕНТАЎ ПЕРШАГА АПЕРАТАРА МАБІЛЬНАЙ СУВЯЗІ СТАНДАРТУ GSM У БЕЛАРУСІ — ТАМПАЎ «МАБІЛЬНАЯ ЛІЧБАВАЯ СУВЯЗЬ» (ГАНДЛЁВАЯ МАРКА VELCOM) ПЕРАВЫСЛА 300 ТЫСЯЧ.

Трохсоттысячны абанент пад-
ключаны на тры месяцы раней,
чым планавалася. Толькі ё
ліпені-жніўні да яго сеткі пад-
ключылася 80 тысяч новых кары-
стальнікаў. Прырост абаненцкай
базы ё адносінах да аналагічна-

га перыяду мінулага года склаў
260 працэнтаў. Такім чынам, з 17
верасня 2001 года колькасць
абанентаў Velcom узрасла больш
чым у 3,5 раза.

ГРАНТ НА ПАСТАНОЎКУ «ТАРАСА НА ПАРНАСЕ»

Нацыянальнаму акадэмічна-
му драматычнаму тэатру
імя Якуба Коласа выдзелены
грант 18 мільёнаў рублёў з
фонду Прэзідэнта Рэспублікі
Беларусь.

Грошы прызначаны для паста-
ноўкі спектакля па паэме «Та-
раса на Парнасе», якая з'яўляецца
прызнаным шэдэўрам беларус-
кай іранічнай паэзіі. Паўтара ста-
годдзя паэма лічылася безымен-
най, а нядаўна ўстаноўлена, што
яе аўтар — ураджэнец Віцебш-
чыны Канстанцін Вераніцын. У
Гарадку яму ўстаноўлены
помнік. Коласаўцы ж абяцаюць
стварыць сцэнічны помнік паэ-
тычнаму шэдэўру.

КУПАЛАЎСКІ ТЭАТР АДКРЫВАЕ НОВЫ СЕЗОН

Новы тэатральны сезон у На-
цыянальным акадэмічным тэ-
атры імя Янкі Купалы адк-
рыўся 20 верасня своеасаблі-
вай прэм'ерай.

Пасля доўгага перапынку гля-
дачы ўбачылі спектакль «Князь
Вітаўт» па п'есе Аляксея Дудара-
ва ё пастаноўцы мастацкага
кіраўніка тэатра Валерыя Раеў-
скага. У свой час гэты спектакль
быў зняты з афішы з-за старых
эжарацый. У верасні купалаўцы
пакажуць таксама «Паўлінку»,
«Чорную панну Нясвіжа», «Смак
яблыка», «Тутэйшыя». А ё каст-
рычніку да гэтых спектакляў да-
бавяцца прэм'еры канца мінулага
сезона «К'еджайскія перабрэхі»,
«Муж для паэтэсы».

УШАНАВАННЕ ІВАНА ШАМЯКІНА

У вёсцы Карма Добрушскага
раёна будзе ўстаноўлены
бюст народнага пісьменніка
Беларусі, акадэміка НАН, Героя
Сацыялістычнай Працы Івана
Шамякіна.

Такое рашэнне прынялі амата-
ры творчасці і землякі славітага
пісьменніка. Акрамя таго, згодна
з пратаколам аб супрацоўніцтве
паміж Гомельскім дзяржаўным
універсітэтам імя Скарыны і Доб-
рушскім раённым выканаўчым
камітэтам, у Карме будзе створа-
ны музей пісьменніка з мэтай па-
пулярызацыі яго творчасці.

Плануецца і заснаванне адной
імяной стыпендыі Івана Шамя-
кіна для студэнтаў філалагічнага
факультэта ГДУ.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

сталіцы 935 гадоў

«ЧАРОЎНЫ МІНСК»

У гэтым годзе сталічныя ўла-
ды вырашылі правесці Дзень
Мінска восенню, а не як звычай-
на, 3 ліпеня разам з Днём Рэспу-
блікі. Да свята рыхтаваліся

сур'ёзна. Мінск, наогул, за
апошнія гады «памаладзей», а
да свайго 935-га дня нараджэн-
ня стаў асабліва прыгожым.

— Заканчэнне на 2-й стар.

бізнес-клуб

НА САЙЦЕ МЗС ІНФАРМАЦЫЯ АБ БЕЛАРУСКІХ СЗЗ

Міністэрства замежных спраў
працягвае работу па інфарма-
ванні аб беларускіх суб'ектах
гаспадарання.

Улічваючы той факт, што на сённяшні
дзень найбольш перспектыўнай і зруч-
най крыніцай падачы інфармацыі з'яўля-
ецца Інтэрнэт, на рускай і англійскай ста-
ронках ведамаснага сайта (www.gov.by)
у раздзеле «Эканоміка» размешчана рэп-
рэзентатыўная інфармацыя аб свабодных
эканамічных зонах «Мінск», «Брэст»,
«Віцебск» і «Томель-Ратон».

Тут можна знайсці весткі аб месца-
знаходжанні беларускіх свабодных эканамічных
зон, стварэнні і дзейнасці іх, асноўных
галінах вытворчасці, асвоеных
прадпрыемствамі-рэзідэнтамі СЗЗ. Сайт
дае інфармацыю аб прыярытэтных на-
кірунках развіцця беларускіх свабодных
эканамічных зон, прыводзіць апісанне
аб'ектаў СЗЗ і паведамляе аб іх замеж-
ных партнёрах.

Акрамя таго, на сайце прыводзяцца
ўмовы інвясціравання ў беларускія сва-
бодныя эканамічныя зоны, дакументы,
неабходныя для разгляду інвясціцыйна-
га праекта, ўмовы рэгістрацыі і арэнды
памяшканняў, а таксама спіс нарматыў-
ных дакументаў, якія рэгулююць функцы-
яніраванне СЗЗ, і пералік інвясціцыйных
праектаў. Сярод іншай інфармацыі можна
знайсці прапановы аб супрацоўніцтве з
фірмамі, што ўваходзяць у СЗЗ.

(Падрабязная інфармацыя аб умо-
вах супрацоўніцтва з СЗЗ будзе змеш-
чана ў наступных нумарах).

спорт

БЕЛАРУСІЯ ПАЖАРНЫЯ ВЫЙГРАЛІ ЧЭМПІАНАТ СВЕТУ

На першым чэмпіянаце све-
ту сярод пажарных-выра-
тавальнікаў, які праходзіў у
Маскве, беларуская зборная
МНС па пажарна-вырата-
вальным спорце заняла пер-
шае агульнакаманднае мес-
ца, апырэдзіўшы прадстаў-
нікоў 22 дзяржаў.

Сярод сапернікаў былі
Расія, Чэхія, Балгарыя, Манго-
лія і Іран. На сусветным пер-
шынстве беларусы былі
лепшымі ў пераадоленні
100-метровай паласы пер-
рашкод і баявым разгорт-
ванні. Усяго ё асабістым і ка-
мандным заліку на рахунку
нашых выратавальнікаў-па-
жарных 15 медалёў — 9 за-
латых, 5 сярэбраных і 1 брон-
завы. Наша каманда была са-
май маладой (сярэдні ўзрост
удзельнікаў — 23 гады), але
прадэманстравала вельмі
высокі прафесіяналізм.

Канстанцін СЕЛЬСКІ.

ўзнагароды

ІХ ДОБРА ВЕДАЮЦЬ І Ё БЕЛАРУСІ, І Ё РАСІІ

Нядаўна ў Малой зале мінска-
га Палаца Рэспублікі адбылася
ўрачыстая цырымонія ўручэння
прэміі Саюзнай дзяржавы Бела-
русі і Расіі ё галіне літаратуры і
мастацтва. За вялікі ўклад ва
ўмацаванне ўсебаковых сувязей
і сяброўскіх адносін паміж Бела-

руссію і Расіяй былі ўзнагарод-
жаны пісьменнік Іван Шамякін,
драматург Аляксей Дудараў (Бе-
ларусь) і акцёр тэатра і кіно
Аляксей Пятрэнка (Расія).

НА ЗДЫМКУ: Аляксей ДУДА-
РАЎ (злева), Аляксей ПЯТРЭНКА,
Іван ШАМЯКІН.

(Інтэрв'ю з А.Дударавым змешчана на 4-й старонцы).

ПАДПІСКА-2002

Шаноўныя чытачы «Голасу Радзімы», каб наша сувязь не
спынілася, раім паклапаціцца аб падпісцы. Нагадваем, што
«ГР» ўключаны ё падпісныя каталогі Беларусі, Літвы, Украі-
ны, Казахстана, Таджыкістана, Кыргызстана, Малдовы, Расіі.
У іншых краінах лепш аглядаць атрыманне штотыднёві-
ка чэкам, даслаўшы яго ё рэдакцыю. Кошт гадовага камп-
лекта для краін Еўропы — 50, астатніх — 60 долараў ЗША.

БУДЗЕМ РАЗАМ!

сталіцы 935 гадоў

“ЧАРОУНЫ МІНСК”

Пачатак на 1-й стар.

Завяршыўся першы этап рэканструкцыі галоўнай мінскай плошчы — Незалежнасці, адкрыты рух па абноўленай вуліцы Аранскай, вуліцы і плошчы ўпрыгожыліся святочнай ілюмінацыяй, пафарбаваны фасады дамоў. Нездарма людзі, якія не бачылі нашы сталіцы гадоў 5, шчыра здзіўлены цудоўным ператварэннем сталічнага горада.

Свята прадаўжалася два дні — суботу і нядзелю. На ім прысутнічала шмат гасцей. У дзень нараджэння па традыцыі ўспаміналі гісторыю горада. З мінуўшчыны на тэатралізаванае шэсце “прыбыла” дружина на чале са знакамітым князем Менескам. А на галоўным сталічным праспекце імя Ф.Скарыны мінчан і гасцей уразіла вялікая колькасць сярэднявечных рыцараў. Яны парадавалі гледачоў вы-

ставай даспехаў, зброі, сярэднявечнымі турнірамі. А каб поўнаасцю пераканаць гасцей у гістарычнай дакладнасці, на берэзе Свіслачы размясцілі палатачны гарадок, які ахоўвалі воіны з сякерамі.

На выставе “Маторшоў-экзотыка” можна было пазнаёміцца з цікавымі ўзорамі рэтра і сучаснай тэхнікі. Па вуліцах праехалі адрамантаваныя тралейбусы, якія ўжо даўно адпрацавалі свой тэрмін, але яны нагадалі многім 50-я, 60-я, 70-я гады. Завяршылі парад тралейбусаў машыны новых марак беларускіх прадпрыемстваў, якія яшчэ толькі праходзяць выпрабаванні.

У суботу свята было крыху азмрочана першым восеньскім дажджом, але гэта зусім не сапсавала жыхарам і гасцям святочны настрой. На канцэртных пляцоўках выступалі лепшыя беларускія

прафесійныя і самадзейныя артысты. Дзе-нідзе ўзніклі конкурсы нахштальт “Станцуй польку” або “Хто лепш спявае”, усялякія розыгрышы, спартыўныя спаборніцтвы. Кожны мог выбраць на свой густ адно з вялікага мноства мерапрыемстваў. Даводзілася толькі шкадаваць, што немагчыма адначасова пабываць на ўсіх.

Дзень для святкавання быў выбраны ўдала: якраз вярнуліся з адпачынку дзеці, прыехала студэнцкая моладзь, у больш сталых людзей закончыліся галоўныя работы на дачы.

Завяршылася свята цудоўным феерверкам і лазерна-светлавым шоу.

Да наступнага дня нараджэння, любімая сталіца!

Таццяна КУВАРЫНА.

НА ЗДЫМКАХ: выступае мэр сталіцы Міхаіл Паўлаў; у час свята на вуліцах Мінска.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

выставы

ТАВАРЫ БЕЛАРУСКІХ ВЫТВОРЦАЎ НА УРАЛЕ

У рамках пагаднення паміж урадамі Свядлоўскай вобласці і Рэспублікі Беларусь аб гандлёва-эканамічным і навукова-тэхнічным супрацоўніцтве і гандлі, падпісанага ў ходзе мінулагадня візіту на Сярэдні Урал Прэзідэнта Беларусі, у Екацярынбург адкрылася пастаянна дзеючая выстава-продаж прадукцыі беларускіх прадпрыемстваў. Яна арганізавана ў інтарэсах уральскіх спажыўцоў. Беларускія прадпрыемствы прапануюць адзенне, мэблю, тэкстыль, тэлевізары, аптычныя прыборы.

навука

ЛЕКІ АД АРТРЫТУ

Беларускія вучоныя стварылі новы палімерны матэрыял для эндапратэза.

Так называецца заменнік суставаўнага хрестка. Галоўная яго каштоўнасць — лекавы прэпарат, які ўваходзіць у структуру матэрыялу.

Вынаходніцтва праходзіць клінічныя выпрабаванні, заканчэнне якіх чакаюць амаль 2 000 грамадзян Беларусі, якім неабходна падобнае лячэнне.

Прэпарат паскарае загойванне пасляперацыйных ран і аднаўляе пашкоджаныя хресткі.

Кошт айчыннага эндапратэза, распрацаванага Інстытутам механікі і металапалімерных сістэм НАН, — ад 300 да 1 000 долараў ЗША. Тэрмін службы — каля 10 гадоў.

Галіна ВІДНАВА.

эканоміка

УКРАЇНСКІ “БЕЛАРУС”

Выконваючы дамоўленасці, дасягнутыя 29 мая 2002 года ў горадзе Чарнігаве ў ходзе рабочай сустрэчы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Лукашкі і Прэзідэнта Украіны Л.Кучмы, на базе АТ “Завод “Ленінская кузня” канцэрна “Укрпрамінвест” адбылося ўрачыстае адкрыццё завода па зборцы трактароў “Беларус” вытворчасці ВА “Мінскі трактарны завод”.

Беларускую дэлегацыю ўзначаліў першы намеснік міністра прамысловасці Беларусі Іван Дземідовіч. У складзе дэлегацыі былі таксама дырэктар ВА “Мінскі трактарны завод” Аляксандр Пухавой і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь на Украіне Валентын Вялічка.

У цырымоніі адкрыцця прынялі ўдзел віцэ-прэм’ер-міністр Украіны, сустаршыня ўкраінскай часткі Міжуродавай Беларуска-Украінскай камісіі па пытаннях гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва Леанід Казачэнка, дэпутаты Вярхоўнай Рады Украіны, прадстаўнікі грамадскасці.

Пры пастаянным удзеле і садзейнічанні Пасольства Рэспублікі Беларусь на Украіне праект удалося запустыць у максімальна кароткія тэрміны. ВА “Мінскі трактарны завод” ужо падпісаны кантракт з канцэрнам “Укрпрамінвест” на пастаўку

да канца года 600 трактаракамплектаў. У наступным годзе гэтыя пастаўкі будуць значна павялічаны.

Рухавікі да трактароў плануецца збіраць на Наваград-Валынскім аўтаагрэгатным заводзе. Ужо гатовы да эксплуатацыі 100 рухавікоў вытворчасці Мінскага маторнага завода. У 2002 годзе на ўкраінскім прадпрыемстве будзе сабрана каля 300–400 рухавікоў згаданай маркі.

Украінскі завод будзе спецыялізавацца на выпуску надзейнай, эканамічнай і недарагой беларускай сельскагаспадарчай тэхнікі, неабходнасць у якой на Украіне ўзрастае з кожным годам. Плануецца наладзіць поўнае гарантыйнае і сэрвіснае абслугоўванне беларускай тэхнікі.

ЭКСПАРТ ПАВЯЛІЧЫЎСЯ

Смаргонскі агрэгатны завод (філіял Мінскага трактарнага) павялічыў пастаўку сваёй прадукцыі ў Германію.

З дапамогай пасольства Беларусі прадпрыемства ўстанавіла сувязі з шэрагам нямецкіх фірм, якія займаюцца сельскагаспадарчай тэхнікай. Асобую цікавасць у “бюргераў” выклікалі смаргонскія міні-трактары “МТЗ-112-Н” і лагравыкі “П-10-М”.

Экспарт прадукцыі завода за 8 месяцаў у параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года павялічыўся больш чым на 20 працэнтаў.

Падрыхтаваў Кастусь СЯЎРУК.

з прэс-канферэнцыі

ЦІ МОЖНА СУМЯСЦІЦЬ ІНТАРЭСЫ ЭКАНОМІКІ І ЭКАЛОГІІ?

16 ВЕРАСНЯ АДЗНАЧАЎСЯ МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ АХОВЫ АЗОНАВАГА СЛОЯ

Дасюль многія людзі лічаць, што гэтае пытанне не з’яўляецца глабальным і жыццёва важным. Па словах Аляксандра Красоўскага, дырэктара Нацыянальнага навукова-даследчага цэнтру маніторынга азонасферы, на VI Еўрапейскім кангрэсе, дзе абмяркоўваліся пытанні захавання азоннага слоя, яшчэ раз было падкрэслена, што сапраўды існуе шэраг рэчываў, якія разбураюць азонавы слой. Ён жа, у сваю чаргу, паглынае каля 4 працэнтаў энергіі сонца, ствараючы пэўны рэльеф, што спрыяе цыркуляцыі атмасферы.

Глабальнае пацяпленне — не міф. Вынікам змянення клімату з’яўляюцца прыродныя катаклізмы. І яшчэ — пагаршэнне здароўя кожнага з нас, г.зн. аслабленне імуннай сістэмы, рызыка ракавых захворванняў. У рэшце рэшт, будзе замаруджацца рост раслін, узмяцняцца негатыўны ўплыў на водныя арганізмы. “Калі своечасова не прыняць належных захадаў па ахове азоннага слоя, — гаворыць А.Красоўскі, — вялікая частка бюджэту будзе ісці на пераадоленне наступстваў катастроф”.

Да гэтага варта прыслухацца, бо на тым жа Еўрапейскім кангрэсе было сцверджана: намаганні грамадскасці па зберажэнні азоннага слоя маюць сэнс, бо ёсць вынікі такой працы. Людзі знайшлі спосаб калі не вырашэння, то ва ўсякім разе змякчэння праблемы.

Беларусь — адна з першых краін, якая падпісала Манрэальскі і Капенгагенскі пратаколы, што тычацца аховы азоннага слоя.

Манрэальскі пратакол, якому сёлета спаўняецца 15 гадоў, сфармуляваў канкрэтныя захады па выяўдзенні і выкарыстанні найбольш азонанебяспечных рэчываў. Беларусь — адзіная краіна на тэрыторыі СНД, дзе ёсць нацыянальны закон “Аб ахове азоннага слоя”.

Наша краіна атрымала некалькі грантаў за азнаахоўную дзейнасць. Адзін з самых значных — 6,9 мільёна долараў — ад глабальнага эканамічнага форуму. Дзякуючы гэтым сродкам, а таксама бюджэтным укладанням, была праведзена значная работа па мадэрнізацыі вытворчасці на буйных беларускіх прадпрыемствах. З выкарыстання вывелі 600 тон азонаразбуральных рэчываў. Рэформы адбыліся на Мінскім заводзе вылічальнай тэхнікі, “Камертоне” (Мінск) і інш. Асаблівы гонар — змяненні на заводзе халадзільнікаў “Атлант”. Сюды была накіравана значная частка гранта. Вынік: у вытворчасці халадзільнікаў цяпер не ўжываюцца забароненыя фрэоны. А само прадпрыемства не толькі не скараціла вытворчасць, а здолела знайсці новыя рынкі збыту. Прадукцыя “Атланта” лічыцца надзейнай і канкурэнтаздольнай.

Сёння на Беларусі забаронены ўвоз шэрага азонаразбуральных рэчываў (АРР). Па словах намесніка міністра прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Аляксандра Апацкага, у краіне дзейнічаюць законы, якія не дазваляюць завозіць і прымяняць забароненыя АРР як у чыстым выглядзе, так і ў складзе якога-небудзь рэчыва. “Мы выконваем міжнародныя патрабаванні і падпісаныя намі пагадненні. Таму ў краіне дзейнічае сістэма ліцэнзавання, дазваляюць выкарыстанне АРР. Пакуль мы не можам адмовіцца ад іх поўнаасцю, будзем выкарыстоўваць менш небяспечны фрэон-22 (так званы пераходны хладагент) замест фрэона-12”, — адзначыў ён.

Зразумела, што здараюцца выпадкі спосабы дзяржаўнага кантролю — адкрытыя і тайныя, падкрэслівае А.Апацкі.

Тым не менш халадзільнікі і мааразільнікі, дзе прымяняецца асабліва небяспечнае АРР — фрэон-12, яшчэ выкарыстоўваюцца ў нашай краіне ў сельскай гаспадарцы і гандлі. Для тусьшэня пажараў ужываюцца галонны, што таксама ўтрымліваюць фрэон-12.

За тэрмін, які перавышае адзін год у сістэме гандлю было пераведзена на выкарыстанне пераходнага фрэону каля 15 працэнтаў халадзільнікаў, што вельмі мала. У сталюках, бальніцах, школах нічога не змянілася наогул. Большая частка абсталявання там не можа быць мадэрнізавана, бо маральна састарэла.

Летась выйшла пастанова Савета Міністраў аб падатках на ўвоз пераходнага фрэону-22. Тут жа ў вытворцаў узніклі новыя цяжкасці. Сабекшт прадукцыі значна вырас. За ім — цэны. А расплаціліся за ўсё, як звычайна, спажыўцы.

Уладзімір Смольнікаў, дырэктар прадпрыемства “Белгандальпрагрэс”, тлумачыць: “Я разумею, наколькі важная і актуальная праблема захавання азоннага слоя. Безумоўна, трэба аддаць належнае і міжнароднай падтрымцы, і ўкладу нашай дзяржавы ў гэту справу. Аднак асноўны цяжар тут кладзецца на прамысловыя. Гандаль, дзе дагэтуль выкарыстоўваецца фрэон-12, знаходзіцца ў няпростым эканамічным становішчы. Яго рэнтабельнасць 0,5–0,8 працэнта. Я ўжо не кажу пра абсталяванне, што выкарыстоўваецца ў бальніцах і школах. Такім чынам, варта было б, гаворачы пра намаганні нашай краіны ў справе зберажэння азоннага слоя, супастаўляць свае жаданні з магчымаасцямі”.

Алена СПАСЮК.

пасляслоўе

...Хлеб "Юбілярны" – вялікі, авальны, чорны, духмяны, нават праз поліэтыленавую плёнку пахне кляновым лісцем...

Раней такія хлябы пяклі толькі ў вёсцы ў рускай печы, ды і то не ўсім удавалася. А цяпер яго выпякаюць толькі ў сталіцы на хлебаводзе № 2.

– Рэцэптура хлеба – "Траецкі", "Нарачанскі", "Старажойскі", "Юбілярны" – захавала нашы даўнія традыцыі, – праважаючы мяне на дажынкі ў Полацк, расказваў дырэктар хлебаводства Святаслаў Адзіняеў. – "Юбілярны", напрыклад, зроблены з жытняй і пшанічнай мукі з дабайленнем бульбянога пюрэ, жытняга соладу, цукру, дражджэй і штучнага мёду. Што можа быць лепшым падарункам для хлебараба, чым добрая буханка хлеба! Таму ў Полацк павезла каравай толькі што спечанага "Юбілярнага".

РОСНЫ ХЛЕБ

Гэтыя, трэція мае дажынкі, ёсць з чым параўноўваць. Памятаю, у Мастах было, як на сапраўдным кірмашы: нават жывога пёўня можна было купіць. У Мазыры было больш простага і спакойнага, пабольша простага. І Мазыры было простага – песень. Ну а Полацк – горад духоўны... Тут не толькі чэрствы хлеб – ніякая чэрствасць не прымаецца. За ўсімі Ефрасіня Полацкая стаіць і глядзіць з высокага свайго замчышча.

Тут усё незвычайнае. Штаб дажынак у ДOME афіцэраў, прэс-цэнтр – у ЗАГСе, неакрэдытаваным журналістам прапануюць нумары тэлефонаў палачан, якія самі да сябе запрашалі гасцей.

З усёй рэспублікі з'ехаліся ў Полацк ушанаваць пераможцаў жніва розныя майстры. Тут проста на вуліцы можна пагаліцца, выбраць недаргае паліто ці сукенку, выпіць піва і не толькі.

Сялетняе жыво запомніцца ўсім беларусам надоўга. Такое лета! Гарачыня! Гэта ж трэба, каб за тыдзень – два хлеб паспеў усюды! Толькі збірай. Трэба было не толькі самім хлебарабам упраўляцца, а і падганяць многіх партнёраў, каб ураджай выратаваць. І выратавалі. Усе толькі і гавораць пра шэсць з паловай мільёнаў тон збожжа. Калі яшчэ было такое?

– Вось каравай спяклі, каб падарыць Прэзідэнту, – гаворыць Наталля Рабянок.

Каля ўпрыгожанага снапамі кафэ "Несцерка" ў нацыянальных беларускіх касцюмах юныя палачанкі Алена Філатава і Насця Крындзер з духмяным караваем чакаюць моманту, каб паднесці падарунак. Пытаюся ў іх, адкуль снапы.

– Узялі сярпы і нажалі...
– Дзе?
– На агародзе ў бабулі ў вёсцы Гамзелева было пасеяна дзесяць сотак жыта.

На сцэне, узведзенай спецыяльна для такога выпадку, узнагарод-

жвалі пераможцаў жніва. Спачатку віншавалі тых, хто заняў другія і трэція месцы. Нават не верыцца: яшчэ не так даўно тысяча тон збожжа на аднаго камбайнера з памочнікам лічылася цудам, а цяпер такія паказчыкі толькі для трэцяга месца. Нікога не забылі: тэлевізар – і для камбайнера, і шафера, і фермера, і кіраўніка гаспадаркі. Нават сярод раёнаў падвялі вынікі пры ўсіх. Людзей сабралася цэлая плошча!..

– Я – участковы, – сказаў мне міліцыянер, які стаяў побач. – Таксама дапамагаў – ахоўваў хлеб.

...Каму ж уручыць наш хлеб, мінскі "Юбілярны"? Няхай ён будзе невялікім прызам ад газеты "Голас Радзімы", каб і ў вёсцы ўспомнілі свае рэцэпты.

Звярнула ўвагу на немаладых, прыемных, прыгожа апранутых людзей. Пазнаёмілася. Сям'я Ульскіх – Зінаіда Кірылаўна і Віктар Максімавіч. Віктар Максімавіч таксама ўбіраў хлеб. І было гэта ў сорак пятым, за Одэрам. Касілі косамі і перапраўлялі салдатам. А Зінаіда Кірылаўна вучылася пячы свой, лахноўскі, на капусным лісце. Росны хлеб самы дарагі.

– Вы гаворыце "Юбілярны" на кляновым? – яна разважала, як запраўскі знаток хлеба. – На капусным свяжэйшы.

І раптам непадалёку ад нас апынуўся Мікалай Маскалёнак, камбайнер калгаса "Зара" Докшыцкага раёна. Яму мы і падарылі "Юбілярны".

– Мне?! – ён быў здзіўлены. – Толькі што тэлевізар уручылі. Дзякуй газеце...

Некалькі белых новенькіх "Ніў" стаялі ля сцэны. Адна з іх дасталася Чэславу Урбелю – камбайнеру з калгаса імя Суворова Пастаўскага раёна. Яго віншавалі, а ён дзелавіта абышоў, агледзеў машыну: "Дык я ж паеду на ёй дадому!..."
Прэзідэнт гаварыў пра людзей,

якія паднялі хлеб, уручаў дарагія падарункі, расказваў пра цяжкія часы рэспублікі, падкрэсліў, што вельмі важна паважаць працу і краіну!

Свята атрымалася: людзі спявалі, танцавалі, ушаноўвалі тых, хто працаваў па 12–14 гадзін у дзень усё лета, каб на нашым сталі быў хлеб.

– Мы заўсёды здымаем наш Полацк на відэа. Дажынкі прайшлі весела, прыгожа, – пацвердзілі Іна Убайдуліна і Саша Шыцёнак.

Наогул, у такія дні людзі адкрытыя аднаму, хутка знаёмяцца, размаўляюць, спяваюць разам. Мы гаварылі пра хлеб, пра сціплы сельскі хлебарабаў, перад якімі мы ў даўгу, пра цудоўныя дні, што закончыліся дзівосным феерверкам.

Тэкст і фота Вольгі ЯГОРАВАЙ.

Полацк – Мінск.

НА ЗДЫМКАХ: Алена ФІЛАТАВА і Насця КРЫНДЗЕР з караваем для Прэзідэнта; Мікалай МАСКАЛЁНАК з хлебам.

дыпкур'ер

**СУСТРЭЧА КІРАЎНІКОЎ
УРАДАЎ БЕЛАРУСІ І РАСІІ**

Шэраг важных эканамічных пытанняў абмеркавалі прэм'ер-міністр Беларусі Генадзь Навіцкі і старшыня ўрада Расійскай Федэрацыі Міхаіл Касьянаў у ходзе сустрэчы адзін на адзін, якая адбылася 17 верасня ў Маскве на прададні пасяджэння Савета Міністраў Саюзнай дзяржавы.

Абмяркоўвалася тэма ўрэгулявання пытанняў ускоснага падаткаабкладання ў ходзе гандлёвых аперацый паміж Беларуссю і Расіяй. Наша краіна зацікаўлена таксама ў паскарэнні працэсу прадастаўлення ёй расійскага крэдыту. Падымаліся і пытанні паставак у Беларусь газу ААТ "Газпрам", а таксама экспарту ў Расію беларускіх грузаў аўтамабіляў.

**ДЭЛЕГАЦЫЯ БЕЛАРУСІ НА 57-Й СЕСІІ
ГЕНЕРАЛЬНАЙ АСАМБЛЕІ ААН**

Урадавая дэлегацыя Рэспублікі Беларусь на чале з міністрам замежных спраў Міхаілам Хвастовым прыняла ўдзел у рабоце 57-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН.

16 верасня кіраўнік беларускай дэлегацыі выступіў на пасяджэнні высокага ўзроўню Генеральнай Асамблеі ААН па праблемах Афрыкі, а 17 верасня – на агульнапалітычнай дыскусіі на 57-й сесіі Генасамблеі ААН, 18 верасня – у штаб-кватэры ААН – на нарадзе міністраў замежных спраў дзяржаў – членаў Руху недалучэння.

Акрамя таго, міністр замежных спраў сустрэўся ў Нью-Йорку з кіраўнікамі знешнепалітычных ведамстваў Расіі, Амана, Азербайджана, Індыі, Лівіі, Інданезіі і шэрага іншых дзяржаў – членаў ААН. У ходзе іх абмяркоўваліся праблемы развіцця двухбаковага супрацоўніцтва, перспектывы ўзаемадзеяння з названымі дзяржавамі ў рамках ААН і іншых буйных міжнародных арганізацый.

Міхаіл Хвастоў правёў таксама сустрэчу з намеснікам Генеральнага сакратара па гуманітарных пытаннях Кензо Ашымай. Асноўным прадметам абмеркавання сталі пытанні, звязаныя з рэалізацыяй у нашай краіне новай стратэгіі ААН у галіне змякчэння наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС.

**ВІЗИТ ДЭЛЕГАЦЫІ
БАЛГАРЫЎ Ў БЕЛАРУСЬ**

3 18 па 21 верасня ў Мінску знаходзілася дэлегацыя дзелаваў колаў Балгарыі на чале з намеснікам міністра эканомікі Міленам Керамедчыевым.

У складзе дэлегацыі – прадстаўнікі больш 20 балгарскіх фірм і прадпрыемстваў. Быў праведзены семінар аб магчымасцях эканамічнага супрацоўніцтва з Балгарыяй. У рамках яго з дакладам аб стане і перспектывах развіцця эканомікі Балгарыі выступіў кіраўнік балгарскай дэлегацыі Мілен Керамедчыев, прадстаўнікі шэрага міністэрстваў Беларусі, якія прайнфармавалі балгарскіх гасцей аб эканамічнай сітуацыі ў краіне, інвестыцыйных магчымасцях, падатковай і мытнай палітыцы дзяржавы.

Прадстаўнікі дзелаваў колаў Балгарыі прынялі ўдзел у кантакта-кааперацыйнай біржы з мэтай наладжвання прамых кантактаў з беларускімі партнёрамі.

Члены дэлегацыі наведалі шэраг дзяржаўных і прыватных прадпрыемстваў Беларусі для абмеркавання перспектывы далейшага супрацоўніцтва.

Даведка. У перыяд са студзеня па ліпень бягучага года тавараабарот паміж Балгарыяй і Беларуссю склаў 9 мільёнаў 571 тысячу долараў ЗША. Экспарт – 3 мільёны 340 тысяч долараў ЗША, імпорт – 6 мільёнаў 231 тысячу долараў ЗША.

**АДКРЫЦЦЕ ПАСОЛЬСТВА
БЕЛАРУСІ Ў ТУРКМЕНИСТАНЕ**

У мэтах актывізацыі двухбаковага супрацоўніцтва з Туркменістанам, умацавання Іміджу Беларусі ў краінах Цэнтральнаазіяцкага рэгіёна, а таксама рэалізацыі дамоўленасцей, дасягнутых у ходзе афіцыйнага візіту Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у Туркменістан 15-17 мая 2002 года, у Ашгабаце адкрыта Пасольства Рэспублікі Беларусь у Туркменістане.

Акрэдытаваны і прыступіў да выканання функцыянальных абавязкаў другі сакратар пасольства Дзмітрый Кішкурна. Беларускі дыпламат адказвае за развіццё палітычнага, гандлёва-эканамічнага дыялога паміж дзвюма краінамі, а таксама ажыццяўляе консульскія функцыі.

Пасольства Рэспублікі Беларусь у Туркменістане размешчана па адрасе: 744000, Туркменістан, г.Ашгабат, вул.Азадзі, 44, тэлефон/факс (8 10 993 12) 35 18 19.

Тавараабарот Беларусі з Туркменістанам у студзені-ліпені 2002 года склаў 15,8 мільёна долараў ЗША і ў параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года павялічыўся ў 9,7 раза.

**АБ МІЖНАРОДНЫХ МЕРАПРЫЕМСТВАХ,
ПРЫСВЯЧЭНЫХ 200-ГОДДЗЮ З ДНЯ
НАРАДЖЭННЯ ПІАТА ДАМЕЙКІ**

3 12 па 14 верасня ў Беларусі прайшлі міжнародныя мерапрыемствы, прысвечаныя 200-годдзю з дня нараджэння вядомага геолога, этнографа, педагога, грамадзяніна свету Ігната Дамейкі, які нарадзіўся на тэрыторыі Беларусі ў 1802 годзе.

Па прапанове Беларусі, Літвы, Польшчы, Францыі і Чылі гэты юбілей быў унесены ў спіс памятных дат ЮНЕСКА, якія адзначаюцца пад эгідай гэтай арганізацыі. У нашай рэспубліцы мерапрыемствы арганізаваны Нацыянальнай акадэміяй навук, Нацыянальнай камісіяй па справах ЮНЕСКА, нацыянальным навукова-асветніцкім цэнтрам імя Ф.Скарыны, Гродзенскім аблвыканканам, Карэліцкім райвыканканам і іншымі ўстановамі.

Праграма мерапрыемстваў уключае экскурсію па родных мясцінах І.Дамейкі (Лідскі, Навагрудскі і Карэліцкі раёны Гродзенскай вобласці): наведванне музея ў вёсцы Мядзвядка Карэліцкага раёна, дзе нарадзіўся вучоны і дзе будзе адкрыты помнік слаўтаму земляку, музея І.Дамейкі ў вёсцы Крупава Лідскага раёна, месца пахавання бацькі І.Дамейкі ў Міры.

Будуць праведзены VI Карэліцкія чытанні "І.Дамейка – светач сусветнай цывілізацыі".

У Нацыянальнай акадэміі навук пройдзе Міжнародная навуковая канферэнцыя "Сучасныя праблемы геалогіі Беларусі, Літвы і Польшчы", у ходзе якой плануецца выступленні вучоных з Беларусі, Літвы, Расіі і Польшчы.

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрыецца выстава, прысвечаная 200-годдзю з дня нараджэння І.Дамейкі.

прэзентацыя

БЕЛАРУСКІЯ ПАДРУЧНІКІ Ў ПОЛЬШЧЫ

У Беластоку ў Цэнтры праваслаўнай культуры адбылася прэзентацыя новых падручнікаў для беларускіх гімназій і ліцэяў Польшчы. Мерапрыемства было арганізавана беластоцкім выдавецтвам "Ортдрук", якое ажыццявіла выхад у свет гэтых кніжак.

Дэпутат польскага Сейма Яўген Чыквін прадставіў два новыя падручнікі – "Гісторыю Беларусі" (аўтар – Яўген Мірановіч) і падручнік беларускай мовы для 2-га класа гімназіі "Шлях да сябе" (аўтар – Тамара Русачык). Ён таксама адзначыў, што выдавецтва "Ортдрук" па заказе Міністэрства адукацыі ўжо выдала да гэтага часу тры падручнікі і зборнік літаратурных тэкстаў для беларусаў, што пражываюць у Польшчы. Кошт выдання падручнікаў быў аплачаны Міністэрствам адукацыі Польшчы.

Аўтар рэдакцыйнай апрацоўкі тэкстаў усіх падручнікаў – рэдак-

тар часопіса "Пшэглэнд право-славны" Ганна Радзюкевіч. Большасць фотаздымкаў для гэтых выданняў зрабіў беластоцкі фотамайстар Марэк Далекі. А цудоўныя ілюстрацыі і выдатнае мастацкае афармленне падручнікаў належаць беларускаму мастаку з Мінска Ігару Гардзіёнку, які разам са сваёю жонкаю таксама прысутнічаў на гэтай прэзентацыі.

Асобае месца сярод прадстаўленых падручнікаў займае менавіта "Гісторыя Беларусі" – першы падручнік у Польшчы, дзе адлюстраваны гістарычны шлях беларусаў на працягу апошняга тысячагоддзя.

На думку Я.Чыквіна, гэты падручнік, які ўбачыў свет на польскай мове, можа быць выкарыстаны і вучнямі польскіх школ. "Спадзяюся, што гэты падручнік будзе спрыяць знікненню ў святдомасці палякаў міфаў, стэрэатыпаў і прадурных поглядаў адносна беларусаў", – падкрэсліў дэпутат Я.Чыквін.

На прэзентацыі ў якасці госця прысутнічаў прадстаўнік Генеральнага консульства Рэспублікі Беларусь у Беластоку.

Даведка. У падляскіх школах з беларускай мовай навучання сёння вучацца 3,5 тысячы вучняў: каля 1 800 – у сярэдніх школах, 500 – у гімназіях і каля 1 200 – у двух агульнаадукацыйных ліцэях (у Гайнаўцы і Бельску Падляскім).

прадстаўляе галерэя "LaSandr"

Аўтапартрэт. 1956 год.

ВІКТАР ВАРЛАМАЎ

Іх сямейны саюз быў нядоўгім, а ў гісторыі беларускага мастацтва яны застаюцца сям'ёй мастакоў: Мацвей Беляніцкі (1909-1990) — вядомы мастак, майстар лірычнага пейзажа, Надзея Галоўчанка (1905-1990) — партрэтчыст і пейзажыст у тэхніцы акварэлі і іх сын — Віктар Варламаў (1936-1996), які ўзяў прозвішча жонкі, каб мець сваё імя ў мастацтве.

Віктар Варламаў пераняў і сканцэнтраваную ў сваім дараванні лепшае ад бацькоў. Ад бацькі — жывапіснае бачанне, ад маці — здольнасць даклад-

на адлюстроўваць характэрныя рысы партрэтнага.

У любімых гарадскіх матывах старога Мінска ён аддаваў перавагу калітраванай архітэктуры, эмацыянальна-ўзнісла адлюстроўваў яе ўзвышаную адухоўленую прыгажосць. "Кафедральны сабор", "Чырвоны касцёл", "Жыровіцкі манастыр", "Дом масонаў" і многае іншае — гэта, бадай, не проста пейзажы, а хутчэй, падстава для разважання мастака пра вечныя каштоўнасці быцця.

Віктар Варламаў ставіўся да жыцця філасофскі, свае назіранні фармуляваў у кароткія і ёмкавыя выказванні ў вершаванай форме, давяраючы іх дзённіку. Аўтапартрэты розных гадоў сведчаць аб сур'ёзным і ўдумлівым, а часам пакутным асэнсаванні свайго месца ў жыцці, аб шчырым імкненні спазнаць сутнасць быцця.

У яго творчасці партрэт займае значнае месца, многага яшчэ не бачылі гледачы, у прыватнасці, вялікую колькасць дзіцячых партрэтаў, напісаных лёгка і свежа за адзін сеанс. Ён умеў ствараць форму буйным маляўнічым мазком.

Абвострана-псіхалагічнай характарыстыкай вызначаецца партрэт "Скрыпач", а партрэты "Бабуля", "Зоя" напісаны яўна ў традыцыйна рускага класічнага партрэтнага мастацтва. Гэтыя работы прадстаўлены на выставе "Фрагменты сямейнага партрэта" ў літаратурным музеі ў Траецкім прадмесці, арганізаванай Мастацкай галерэяй "LaSandr", якая займаецца прапагандай спадчыны майстроў рэалістычнага мастацтва Беларусі. Выстава ўключае некалькі захаваных эцюдных работ Мацвея Беляніцкага і акварэлі Надзеі Галоўчанка. І няхай гэта толькі фрагменты, але яны даюць магчымасць убачыць, як беражліва іх захоўваюць нашчадкі, аддаць даніну памяці мастакам, што ўнеслі свой уклад у гісторыю айчынай культуры.

Ларыса БОРТНІК,

мастацтвазнавец.

Кафедральны сабор. 1964 год.

«шчыра, як на духу»*

“АТЭІЗМ — ДУХОЎНАЕ КАЛЕЦТВА”

ДУДАРАЎ АЛЯКСЕЙ АНУФРЫЕВІЧ. Нарадзіўся 6.06.1950 года ў вёсцы Кляны Дубровенскага раёна Віцебскай вобласці. Скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1976). Працаваў акцёрам, загадчыкам літаратурнай часткі Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача (1976-1979). У 1979-1983 гадах — член сярэдняй калегіі "Тэлефілма".

Удзельнік выступав з 1973 года. Выдаў зборнікі апавяданняў і п'ес. З 1991-га — рэдактар часопіса "Мастацтва". З 1987-га — сакратар Саюза тэатральных дзеячў Беларусі. З 1992-га — старшыня Саюза тэатральных дзеячў. Член Беларускага ПЭН-цэнтра (з 1989).

Член Саюза пісьменнікаў з 1979 года. Узнагароджаны ордэнам "Знак Пашаны" і медалём Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамолу Беларусі (1982), Дзяржаўнай прэміі СССР (1985), прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва (2002).

— Ці падабаецца вам ваша імя? Ці не шкадуеце, што вам не дасталася якое-небудзь іншае?

— Мне падабаецца ўсё, што мне даў Гасподзь Бог.

— Які колер вачэй і валасоў вам падабаецца найбольш?

— Колер вачэй — светлы. Колер вачэй — добры.

— Якія станючыя якасці ў чалавеку найбольш цэнныя?

— Дабрыню і шчырасць.

— Якія чалавечыя загані не церпіце?

— Эгацэнтрызм. Гардыню. Двудушнасць.

— Ці верыце вы ў сяброўства?

— Веру.

— Які ваш любімы занятак?

— Марыць.

— Як вы разумееце шчасце, шчаслівы лёс, шчаслівае жыццё?

— Калі на душы спакойна.

— Які лёс, на вашу думку, асабліва варты жалю і наракання?

— Лёс дыктатара.

— Які момант у вашым жыцці вы лічыце самым радасным?

— Калі мог камусьці бескарыс-

ліва дапамагчы.

— Які ў вашым жыцці момант быў самы горкі, нешчаслівы?

— Калі некага пакрыўдзіў.

— Чаго вы яшчэ хацелі б у жыцці дасягнуць ці дачакацца?

— Беларусі.

— Якая асоба ў гісторыі чалавецтва вам найбольш сімпатычная?

— Марыя Магдаліна.

— Герой якога рамана ці іншага мастацкага твора вам блізкі?

— Пячорын.

— Ваш любімы паэт, пісьменнік, кампазітар, жывапісец?

— Георгій Свірыдаў.

— У чым, па-вашаму, найбольш поўна праявіўся геній прыроды?

— У бяскончасці і непазнавальнасці.

— Якая жывёліна (звер, птушка) вам найбольш прыемная?

— Сабака лайка. Бусел.

— Якая ваша любімая стравы?

— Сала.

— Пра якую мясціну на зямлі ў вас застаўся самы добры ўспамін?

— Эдынбург у Шатландыі.

— Калі б лёс прымусяў вас пакінуць Радзіму, якую краіну выбралі б вы для перасялення?

— Палтаўшчыну на Украіне.

— Ваша ўяўленне пра сямейнае шчасце?

— Сям'я — гэта работа. Шчасце, калі яна любімая.

— Аб якім упушчэнні (нескарыстанай магчымасці) на сваёй жыццёвай дарозе вельмі шкадуеце?

— Тое, што не адбылося, адбыцця не магло. Аб чым шкадаваць?

— Чым (якімі падзеямі, здарэннямі) засталася ў памяці дзяцінства?

— Першая двойка і калі ў пянеры прынялі.

— Ваша стаўленне да ўдзелу ў палітычным жыцці краіны?

— Творчы чалавек павінен як мага далей трымацца ад палітыкі і ад улады.

— Якое значэнне надаеце бытавым умовам жыцця і працы?

— Чалавек мае права і павінен жыць прыстойна. Беднасць — гэта пошла. Чэхаў сказаў.

— Ці ёсць у вас фінансавая мара?

— Не зразумеў.

— Што (які матэрыял, тэму) шукаеце найперш у свежых газетах?

— Імкнуся газеты не чытаць.

— Якую кнігу (твор) вы любіце перачытваць?

— "Мёртвыя душы", "Рэвізор".

"12 крэслаў", "Залатое цялё", Чэхава.

— Ці верыце вы ў непазбежнасць, наканаваную лёсам?

— Веру.

— Якая расліна (дрэва, кустарнік, кветка-зёлка) вам падабаецца найбольш?

— Вярба.

— Ваша любімая пара года?

— Пачатак восені.

— Якая яна — жанчына вашай мары?

— Не скажу.

— Ваша стаўленне да рэлігіі?

— Атэізм — духоўнае калецтва.

— Ці верыце ў прыкметы?

— На жаль, веру.

— Кім збіраліся стаць у дзяцінстве?

— Афіцэрам. Усё адно якім, абы пагоны налічы.

— Ці прыслухоўваецца да чыёй-небудзь думкі, прымаючы рашэнне?

— Абавязкова.

— У чым, на вашу думку, нацыянальная ідэя Беларусі?

— У патрыятызме.

— Якой вы бачыце Беларусь праз...?

— Незалежнай. Адкрытай. Цывілізаванай. Еўрапейскай.

спадчына

СЕРПЕВІЧ НА БРАСЛАЎШЧЫНЕ

Браслаўшчына памятае і шануе свайго славуцага зямляка, выдатнага мастака Пётру Серпавіча.

У бібліятэцы вёскі Казяны, якая носіць імя П.Серпавіча, створана экспазіцыя аб жыцці і творчасці мастака.

Адкрылася выстава і ў Браслаўскім краязнаўчым музеі, наведаўшы якую пазнаёмліліся з фатаграфіямі і кнігамі з бібліятэкі П.Серпавіча, што перадала музею жонка мастака. На выставе — шэраг твораў П.Серпавіча, сярод якіх малавядомае палатно "Язеп Драздовіч у Навагрудку" (на здымку).

Яўген КАЗЮЛЯ.

замалёўкі з натуры

ПРЫГОДЫ МАРСІЯНІНА

Мой бацька нарадзіўся на Марсе... Нічога дзіўнага, так нават у пашпарце запісана: "Месца нараджэння — Марс".

Гэта гісторыя адбылася недзе ў пяцідзесятыя гады. Хоць і даўно было, мне ж здаецца, такую гісторыю і зараз цікава пачуць.

Прыехаў знаёмы майго бацькі з вялікага абласнога цэнтры і расказаў, дзе быў, што бачыў. Да канца дня, калі выршыў усе пытанні, з якімі прыязджаў, і купіў гасцінцы, то апынуўся ў раёне чыгуначнага вакзала. А каб да яго падысці, трэба зрабіць вельмі вялікі круг. Ён накіраваўся напракты праз чыгуначныя пуці. Але ж хто яму дасць гэта зрабіць? Вядома, яго затрымаў дарожны міліцыянер. Пытае грамадзяніна, адкуль той. "З Марса". Відца, міліцыянер з гумарам быў і кажа: "А можа з Венеры?" — "Не, з Марса, а на Венеры мая родная сястра жыве". "Мо ён трохі дурнаваты, — падумаў міліцыянер, — няхай ідзе".

Ёсць на Лоеўшчыне невялікая вёска Марс, а недалёка ад яе Венера. Быў пэўны час гісторыі, калі такія назвы з'явіліся, а людзі з Марса і Венеры зараз ходзяць па нашай зямлі.

Ігнат СТУДЗЕНЬ.

гастролі

ТЕАТР ІМЯ Я.КОЛАСА Ў ВІЛЬНЮСЕ

У Вільнюсе ў рамках Міжнароднага фестывалю прафесійных тэатраў "Riga" ў Рускім акадэмічным тэатры Літвы прайшлі гастролі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Я.Коласа.

Гледачы мелі магчымасць пазнаёміцца са спектаклем "Шагал... Шагал". Спектакль пастаўлены галоўным рэжысёрам тэатра Віталем Баркоўскім па матывах п'есы Уладзіміра Драздова "Поезд з Віцебска ў Парыж з усімі перасадкамі".

На спектаклях прысутнічалі і прадстаўнікі беларускай дыяспары, якія пражываюць у розных рэгіёнах Літвы, школьнікі і педагогі беларускай школы імя Ф.Скарыны г.Вільнюса, выкладчыкі і студэнты беларускага аддзялення факультэта славістыкі Вільнюскага педуніверсітэта.

Прафесіяналізм і майстэрства выканання беларускіх акцёраў вельмі адзначаны літоўскімі тэатральнымі крытыкамі.

* «Шчыра, як на духу...», Мінск, выдавецтва Беларускага таварыства «Кніга», 2002 год.

з бабулінага куфра

БРАПНСКІЯ СТРОІ

Брагінскія строі – традыцыйны комплекс беларускага народнага адзення ва Усходнім Палессі, пераважна ў пайднэва-ўсходніх раёнах Гомельшчыны. Ім уласцівыя разнастайнасць форм адзення (пры адначасовым бытаванні на пачатку XX стагоддзя форм, што ўзніклі ў розныя гістарычныя перыяды), багацце арнаментальных кампазіцый, адметныя шыйныя ўпрыгажэнні.

У жаночым гарнітуры вылучаюцца 3 варыянты: кашуля, 4-полкавая панёва, фартух, намітка (сярпанка); кашуля, андарак, белы фартух, гарсэт (кабат), каптур з хусткай; кашуля або блуза, крамная спадніца з прышыўным ліфам (шнуроўка). Кашулю кроілі з прамымі плечавымі ўстаўкамі, прышытымі на ўтку, з адносна вузкім рукавом, стаячым каўняром. Арнамент наткання і вышыўкі (чырвонымі, чорнымі і белымі баваўнянымі ніткамі) кампанаваліся ў палосы рознай шырыні на рукавах (звычайна ў папярочным напрамку), на плечавых устаўках, каўняры і падоле. З геаметрычных матываў пашыраны ромбы, 8-вугольныя зорачкі, зубчыкавыя паскі, з раслінных – дрэва жыцця (размяшчалася буйным аднарапортным узорам на ўсю даўжыню рукава), 8-палёсткавыя кветкі (размяшчаліся ў шахматным парадку па ўсім рукаве), ружы, ягады каліны. Вышыўку фартухоў часта дапаўнялі нашыўкамі з каляровага саціну, карункамі. Андаракі гладкафарбаваныя, найчасцей чырвона-малінавыя або затканыя падоўжанымі бела-вохрыстымі палосамі і вышытыя па нізе белымі, вохрыстымі, зялёнымі, сінімі, чорнымі ніткамі. Падыразвалі вузкім дэкарэтыўным поясам; андарак, які насілі з кашуляй, аздобленай у падоле, падтыкалі пад пояс.

Галаўныя ўборы жанчын: намітка, чапец (з цёмных, часта чырвоных крамных тканін, упрыгожаныя аплікацыяй, брыжамі, штапам), хусткі (даматканая белая з чыр-

вонымі прокідкамі парцянька, суконная чорная з дэкаратыўнымі махрамі – апінатка, крамная страката-набіваная, якую не завязвалі, а выкладалі на галаве і грудзях). Насілі пацеркі, шыйныя абручкі (кружкі, пляцёнкі, лучкі, лавачкі), вышытыя разнаколерным бісерам. Мужчынскія кашулі былі тунікападобнага крою з багата вышытай манішкай. Нагавіцы шылі з палатна ў чорна-белыя палоскі (палатнянікі) або з шэрага ці карычневага сукна (суконнікі). Вопратку (світка, бурнос, бурка, кажух, казачына, лакальныя назвы таксама чуйка, сканцэрка) аздаблялі нашыўкамі і аблямоўкамі з фабрычнага сукна ці саціну, аплікацыяй шнурам, фалдаваннем (маршчэннем), выразамі, строчкай.

Падрыхтаваў Дзяніс РАМАНЮК.

спадчына

Самыя светлыя пачуцці ў душы чалавека выклікаюць музыка, песні. Акалі музыка, танцы – народныя, становіцца яшчэ радасней, што не парываецца сувязь пакаленняў, бо дакранаешся да глыбіні душы беларускага народа. Менавіта такімі пачуццямі кіраваліся Мікалай Туравец і загадчык аддзела культуры Мікалай Сузько, ствараючы ў 1989 годзе свой ансамбль народнай музыкі.

— Што закладзена ў назве? — перапытае Мікалай Туравец, дырэктар Мазырскага раённага Дома культуры і кіраўнік народнага ансамбля народнай музыкі "Радуніца". — У перакладзе са стараславянскай гэта азначае — радасць. Тым больш, прыблізна гадоў трыста таму, на тэрыторыі нашага краю цякла маленькая рэчка з такой прыгожай назвай. Мы шмат сачылі за такімі ансамблямі, як "Свята", "Харошкі" і захацелі стварыць у сябе ў раёне нешта падобнае. На той час наш творчы калектыў стаў адзіным фальклорным ансамблем у Гомельскай вобласці.

Зараз "Радуніца" дэманструе духоўнае багацце палескага краю Беларусі. Папярэднічала гэтаму працяглая, напружаная праца. Сёння гэта найбольш тытулаваны ў сваім жанры калектыў Гомельскай вобласці. У ансамблі дваццаць чалавек, усе ўдзельнікі маюць адпаведную музычную адукацыю і ўлюбеныя ў справу, якой займаюцца.

— Кожны з сяброў нашага калектыву стараецца ўносіць штосьці сваё, — расказвае М.Туравец. — Да прыкладу, Анатоль Кліменка быў і застаецца адзіным, хто змог імітаваць свіст саляўя без якіх-небудзь дадатковых гукавых прыстасаванняў.

Сённяшняя паўтарагадзінная праграма "Радуніцы" грунтуецца ў большасці сваёй на мясцовым матэрыяле. Шмат песень, танцаў запісана і апрацавана на тэрыторыі мазырскага краю. Дапамагаюць у гэтым удзельнікі мастацкай самадзейнасці фальклорных гуртоў, што дзейнічаюць у многіх вясковых Дамах культуры і клубах. Атрыманы матэрыял выкарыстоўваецца не толькі дзеля прафесійнага росту і стаўлення самой "Радуніцы", але і перадаецца ў інстытут праблем культуры Рэспублікі Беларусь.

Назва багаты і разнастайны рэпертуар ансамбля "Радуніца". Гэта танцы

НЕСЦІ СВЕТЛЫЯ ПАЧУЦЦІ

"Кракавяк", "Сямёнаўна", "Грачанікі", старажытныя народныя гуляні, палескі кірмаш, вясельны іскрамётныя і гарзлівыя найгрышы. Песні ў выкананні ансамбля народнай музыкі "Радуніца" гучаць па радыё, з тэлеэкрана, на канцэртных пляцоўках рэспублікі і далёкага замежжа. Куды ні наведаецца гэты творчы калектыў, адусюль прывозіць прызы і ўзнагароды.

— Мазырсчына — плавучы край, — гаворыць Мікалай Туравец. — Ён захаваў свае традыцыі, асабліва ў песенным жанры. І кожная мясціна прыгожая па-свойму. Таму ў вясковых Дамах культуры створаны мастацкія самадзейныя калектывы, якія прымаюць удзел у шматлікіх мерапрыемствах, што праводзяцца не толькі ў рамках вёскі ці раёна. Шмат працавалі мы ў творчым плане з зімовіцкім, каменскім, глініцкім і іншымі калектывамі мастацкай самадзейнасці, каб пераняць і ўжо за межамі краіны паказаць духоўную спадчыну беларускага народа, яго фальклор...

Беларускі фальклор, лічыць ён, — з'ява сапраўды непаўторная. У параўнанні з польскім, нямецкім ён больш жыццярадасны, аптымістычны, хаця жыццё не заўсёды беларусаў песьціць. "Мы даносім свой аповед аб Палессі як вельмі багатым краі вясёлай, гарзлівай народнай музыкі, падкрэсліваючы свой славянска-аптымістычны настрой".

На міжнародным фестывалі народнай культуры ў горадзе Ланген (Германія) у верасні 2000 года канцэртная праграма "Радуніцы" па праву заваявала высокую адзнаку сярод калектываў, што прадстаўлялі фальклор народаў Амерыкі, Афрыкі, Індыі... Інакш і не маглі быць. Сёння мазыране прад-

стаўляюць нашу сінявокую Беларусь у розных кутках свету, напрыклад, у час знаходжання беларускай урадавай дэлегацыі ў Малдове, у час правядзення выставачнай кампаніі "Белэкспа" ў Кіеве...

Не пакідаюць па-за ўвагай самадзейных артыстаў і мясцовыя ўлады. Міністэрства культуры Беларусі, Гомельскі аблвыканкам выдаткавалі грошы на сцэнічныя касцюмы. Дапамагае і Мазырскі раённы выканаўчы камітэт.

Да Дня культуры Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь за значны асабісты ўклад у развіццё беларускай культуры ўзнагародзіла Мікалая Тураўца Ганаровым знакам. Шмат сіл прыкладвае ён дзеля таго, каб ансамбль "Радуніца" дасягнуў новых вышыняў. Улюбёнца Мікалая Тураўца ў народную музыку, добрае яе веданне і майстэрства гарманіста дазваляюць яму на высокім узроўні апрацоўваць песні і музыку, якую запісваюць у вёсках рэгіёна.

— З дзяцінства, — успамінае Мікалай Васільевіч, — а жылі мы ў вёсцы Ляскавічы Петрыкаўскага раёна, мне давялося "купацца" ў творчай атмасферы. Бацька, Васіль Сяргеевіч, вельмі добра і прыгожа ўмеў танцаваць. Маці, Надзея Аляксандраўна, была п'явунняй. З пяці гадоў і я пачаў іграць на гармоніку. Мяне нават запрашалі іграць на вяселлі.

Мікалай Туравец атрымаў музычную адукацыю і з 1989 года кіруе ансамблем народнай музыкі "Радуніца", які зразумелаю для ўсіх народаў і кантынентаў новай мастацтва даносіць жывую энергію беларускай культуры да людзей свету.

Пётр ЖЭБРАК.

дэбют

ПАЦАЛУНКІ МАРЫНЫ ІВАНОВАЙ

• Глеб ЛАБАДЗЕНКА.

Калі атрымаў ліст з вершамі ад Марыны Івановай, дык падумалася, што вось яна, беларуская Фларэнцыя, — Паставы. Сапраўды, гэты райцэнтр з'яўляецца лідэрам па колькасці творчых асоб на адзін квадратны кіламетр! Узяць тую ж Вольгу Марозаву, пазычаны дэбют якой адбыўся на старонках "ГР" гэтым летам.

Вось што піша пра сябе сама Марына: "Невывучная аптымістка. Вельмі люблю дарыць падарункі, усмешкі і пацалункі. Жыць не магу без разнастайнасці. Каханне — галоўнае ў жыцці. Калі мне сумна або проста занадта пачуццям на душы, бяру паперу і пішу вершы. Гэта добры сродак, каб зразумець сябе, і лепшыя лекі ад дрэннага настрою".

Дадам, што Марына — закаханы ў жыццё чалавек. З ёю лёгка і цікава гутарыць. А яшчэ лепш — проста чытаць яе вершы. У іх — уся да кроплі Марына Іванова: з пачуццямі, сумам і жыццёвай прыгажосцю беларускай Фларэнцыі — Пастай.

Марына ІВАНОВА

Яна... Яе вачэй зялёных ззяне.
А ён... Ён проста быў
яе анёлам.

Яны сустрэліся.
Было світанне,
Спявалі ў небе арфы і віёлы.
Але анёлы —

дзіўныя стварэнні:
Імненне — і пара яму
ў нябёсы.

Ён адлятаў. Прыходзіў
дзень асенні.
З вачэй зялёных
паліліся слёзы.

Яна чакала ноччу і на золку
І верыла, што
можа дачакацца.
Ён прысылаў паштоўкі
на вясёлках,
З нябёс дарыў ёй зорачкі
на шчасце.

Спявалі птушкі і шумелі хвалі
Там, дзе прайшоў іх самы
першы золак...
Ніхто не ведае, як яе звалі.
А ён... Ён проста быў
яе анёлам.

Адлятаю ў вырай.
Прабач, калі зможаш.
Бо і ты ж не хацеў
заставацца зіме.
У сэрцы — восень, у думках —
пакінуты ложка,
Толькі я не дазволю
душы заінецць.

Адлятаю на поўдзень.
Пакінь, калі трэба,
Калі хочаш мяне не пусціць
у нябыт,
Мне кавалак душы
тваёй сіняга неба
І бяздонных вачэй
развітальны блакіт.

Адлятаю ў вырай. Туды, дзе
не будзе
Ні цябе, ні душы, што
умела гарэць.
Адлятаю цяпер для таго,
каб вярнуцца
І на вуліцы раптам
твой позірк сустрэць...

"Прабач мяне", —
яна сказала ціха.
Ён прамаўчаў. І толькі
лёд вачэй...
У вокны моўчкі стукала адліга
І самая халодная з начэй.
"Прабач мяне. Прабач.
Я не хацела..."
Ён праз яе глядзеў, нібы
праз шкло.
Увесь боль яе, яе душы і цела

Наскрозь яго маўчанне
прапякло.
Яна пайшла. І ноч пайшла за ёю.
І раптам скончыўся з
нябёс паток.
А ён маўчаў, крануты
цішынёю,
Бо прабачаць ўжо не было
за што...

ВАРАЖБА

Калі хочаш, каб па
Табе сумаваў хто-небудзь,
Кінь жменьку пяску з-пад
Яго слядоў у паветра.

Беларуская народная варажба.
Засумуюць нябёсы...
Апоўначы выйду
Я у ціхую бездань.
Што бачу у снах.
А на зорах напісанае тваё імя
Птушкаю перакрэслівае
Млечны Шлях.
Я пушчу па вадзе пляць вянок
І паверу,
Што ты суджаным прыйдзеш
у замоўленым сне.
Толькі выкіне рэчка вянок мой
на бераг.
Толькі ўбачу, як іншы ідзе
да мяне.
Што дарма варажыць?
Бо каханне не міне,
Бо ўжо ведаюць зоры,
што ў цемру ляглі,
Што ў паветра, напэўна,
ты некалі кінуй
З-пад слядоў маіх
жменьку
дарожнай зямлі.

Прышоў цягнік,
якога не чакалі,
І нехта рады зноў
пустой паштовай скрыні...
У адваротны бок
цякуць нямыя хвалі...
Не ўперад, а назад
пайшоў гадзіннік...

гасцеўня

ЧАС ПЯТРА

Гэта яго трэці прыезд на радзіму. Першы супаў са жнівеньскім пугчам 1991 года, і Пётр Чайкоўскі тады падумаў нават, што зробіў вялікую памылку, калі рашыў-такі адправіцца з Англіі ў Беларусь.

Пётр ЧАЙКОЎСКИ (злева).

Палітычную нестабільнасць дапаўняла эканамічнае бязладдзе — чэргі за самымі неабходнымі прадуктамі харчавання, дэфіцыт тавараў, чаго жыхары туманнага Альбіёна не памяталі ад самай вайны. Але покліч роднай зямлі, нястрымнае жаданне ўбачыць магілы бацькоў і родных аказаліся мацнейшымі за ўсе апасенні; і Пётр Іванавіч ад той пары яшчэ двойчы на-

ведваўся ў родную вёску Выгалавічы, што на Мядзельшчыне, у Мінск, у Маладзечна. Менавіта адсюль у 1943 годзе яго, шаснаццацігадовага юнака, фашысты вывезлі ў Аўстрыю. Працаваў на мясцовага бюргера, пасля прыходу войск саюзнікаў запісаўся ў польскую Армію Краёвую. Затым трапіў у Англію. Ніякай работы не цураўся беларус Чайкоўскі. У 1961 годзе

спаткаўся з будучай жонкай, італьянкай па нацыянальнасці, з якой і асеў стала ў Лідсе — цэнтры графства Уэст-Йоркшыр.

У 1991 годзе, калі споўнілася 65 гадоў, выйшаў на пенсію. А гадоў за дзесяць да таго заняўся марафонскім бегам, каб падтрымаць здароўе. Шмат разоў прымаў удзел у Лонданскім марафоне, быў сярод пераможцаў у сваёй узроставай групе (варта сказаць, што іншым разам удзел у забеггах бяруць да 40 тысяч чалавек). Ахвяраваньня на марафон грошы — ёсць у Англіі такі звычай — ідуць на розныя дабрачынныя мэты. Апошнім часам наш герой ды іншыя англійскія беларусы накіроўваюць іх на лячэнне і адраўленне "чарнобыльскіх" дзетак. "А як жа інакш, калі лічыш сябе патрыётам, любіш Беларусь", — перакананы Пётр Чайкоўскі.

уражанні

СЭРЦА, ПАКІНУТАЕ НА ТЫМ БЕРАЗЕ...

Гэтая невялікая, скупая на словы, але багатая на пачуцці кніжка ад першай да апошняй старонкі прасякнута шчырасцю, добразычліваасцю да ўсяго беларускага этнасу, які на волі лёсу апынуўся далёка ад Бацькаўшчыны.

"Сэрца на тым беразе" — цёплыя, пранікнёныя ўспаміны нястомнага фалькларыста Міколы Котава пра час, праведзены ў Беларуска-Амерыканскім цэнтры ў Саўт-Рыверы, у іншых гарадах далёкай Амерыкі, але гадоўнае — пра людзей, нашых землякоў, якія з вялікай цікавасцю і радасцю сустракалі нашых пасланцоў з місіяй дружбы, культуры, братэрства...

Па запрашэнні цэнтра туды выязджаў беларускі фальклорны гурт "Вясёлыя музыкі" ў складзе Міколы Котава, Антона Вараб'ёва і Алеся Драніча. Бачылі іх і апалядзіравалі ім на Брайтан-Біч, у Нью-Йорку, на Брайтан-Біч, у Кліўлендзе, дзе яны давалі канцэрты на карысць хрысціянскай царквы святой Ефрасінні Полацкай. Там "атабарыўся" найбольш буйны асяродак беларускай дыяспары ў Амерыцы, і амерыканскія беларусы былі надзвычай рады гасцям.

Як хорааша сустракалі яны землякоў, не маглі наслухацца пра навіны, пра змены, што адбываюцца ў нашай краіне! Усе іх цікавіла: "А ці спяваюць гэтак жа салюкі ў нас? Ці заліваюць Палессе, як калісьці, вясновыя воды? Як

людзі жывуць пасля чарнобыльскай бяды?". Тысячы ўсхваляваных пытанняў задавалі нашым людзям. Жорж Навумчык і Янка Запруднік, Мацвей Смаршчок і Сцяпан Медзвядок, Стась Дашкевіч і Людміла Колін, Сцяпан Страпко і абедзве Соні Арцюшэнка, многія іншыя шчырыя душою беларусы не забыліся пра радзіму, думаюць пра яе, і беларускую мову тут пачуеш куды часцей, чым у нашых гарадах і нават вёсках. Многія з іх ня мала зрабілі і робяць па гуманітарнай дапамозе сваім далёкім землякам — шлюць пасылкі, дораць музычныя інструменты дзіцячым калектывам мастацкай самадзейнасці, перадаюць грашовыя сродкі. Са шчылівай тугой успамінаюць Бацькаўшчыну, згадваюць яе ў сне і наяве.

НА ЗДЫМКУ: першы справа Мікола КОТАЎ.

Васіль ФЕРАНЦ

Чарнобыльскія дзеці.

Іван МЕДАЎ.

кантакты

НА РАДЗІМЕ ПРОДКАЎ ДАСТАЕЎСКАГА

Небеспаспяховыя пошукі выявілі, што роданачальнікам Дастаеўскіх з'яўляецца Даніла Раманавіч Рцішчаў, беларускі праваслаўны патомны шляхціц. У кастрычніку 1508 года ва ўзнагароду за свае ратныя подзвігі перад Вялікім княствам Літоўскім (у склад якога ў той час уваходзілі беларускія княствы) ён атрымаў маёнтак Палкацічы і вёску Дастоева, ад якой ужо яго дзеці пачалі імянавацца Дастаеўскімі, з націскам на "о". Дарэчы, сам пісьменнік заўсёды вымаўляў сваё прозвішча з такім націскам.

Сын Данілы Рцішчава, Пётр Дастаеўскі, упамянута жонкай пісьменніка ў лісце, у 1599—1628 гадах насіў выбарнае званне маршалка (прадвядзіцеля дваранства) Пінскага павета. Адначасова ён быў членам Галоўнага трыбунала Вялікага княства Літоўскага, дзе выступаў у якасці дэпутата ад Пінска і абараняў інтарэсы сваіх землякоў.

Сам пісьменнік успамінаў не раз аб сыне Данілы Рцішчава — Стэфане, які быў менскім гарадскім пісарам. Яму належаў маёнтак Сенніца, што пад Менскам. Цікава, што праз два стагоддзі гэтым самым маёнткам валодаў Дамінік Луцэвіч — бацька вядомага беларускага паэта Янкі Купалы.

Ёсць такое сяло Дастоева на Беларусі, за 35 кіламетраў ад Пінска. Сюды ў 1897 годзе, на адрас святара Айца Аляксандра Кульніцкага, прыйшоў ліст ад удавы знакамітага пісьменніка Фёдара Міхайлавіча Дастаеўскага — Ганны Рыгораўны Дастаеўскай, якая памерла ў 1918 годзе. Яна пісала: "Мой нябожчык муж казаў мне, што яго род паходзіць з гістарычнай Літвы, ад Пінскага маршалка Пятра Дастаеўскага, які быў выбраны ў Сейм у 1598 годзе і жыў у сяле Дастоева". Ганна Рыгораўна прасіла прыслаць ёй звесткі аб Дастаеўскіх з метрычных кніг мясцовай царквы. На жаль, гэты ліст не застаў святара ў жывых, але ж ён захаваў у беларусаў да пошукаў продкаў пісьменніка.

Яшчэ адзін сын Данілы Рцішчава — Фёдар Дастаеўскі быў адвакатам. Ёсць гістарычны запіс аб тым, што ў 1572 годзе Слуцкі гарадскі суд разглядаў справу, у якой князь Курбскі з'явіўся ў суд у суправаджэнні адваката "свайго сябра, пана Фёдара Дастаеўскага, земляка яго Каралеўскай міласці павета Пінскага".

Усе сыны Данілы Рцішчава — Стэфан, Пётр і Фёдар — былі вядомыя як абаронцы праваслаўя і беларускай народнасці. Род Дастаеўскіх не перайшоў у каталіцтва, як гэта зрабілі многія беларускія шляхціцы. Яны пабудавалі на сяле праваслаўную царкву і ўсяляк супраціўляліся паланізацыі.

Аднак род аб'яднеў і напрыканцы XVII стагоддзя вымушаны быў пакінуць свой радавы маёнтак. Але ж дзе б ні жылі

Дастаеўскія, яны не забывалі аб ім.

Дачка Ф.М.Дастаеўскага — Любоў Фёдаравна, якая памерла ў 1926 годзе ў Італіі, успамінала, што "недалёка ад Пінска да гэтага часу існуе мясцовасць пад назвай "Дастоева" — былы маёнтак Дастаеўскіх". Сам вялікі пісьменнік нарадзіўся ў Маскве і ў Дастоеве ніколі не быў. Але ж яго дачка Любоў Фёдаравна ўспамінала, што яе бацька і дзядзькі часта гаварылі: "Мы, Дастаеўскія, — літоўцы (літвіны) па паходжанні". Як вядома, літоўцамі, альбо літвінамі, у той час звалі жыхароў Вялікага княства Літоўскага, у тым ліку і беларусаў. А беларускую мову, якая была дзяржаўнай у княстве, называлі літвінскай, літвіна-русінскай. (Дарэчы, вось што пісаў Адам Міцкевіч аб беларускай мове таго часу: "...на

мове, якая называецца русінскай, ці літвіна-русінскай, размаўляюць каля дзесяці мільёнаў чалавек. Гэта самая багатая, самая чыстая гаворка, якая ўзнікла даўно і цудоўна распрацавана. У перыяд незалежнасці Літвы вялікія князі карысталіся ёю ў сваёй дыпламатычнай перапісцы").

Сённяшняе Дастоева — гэта вялікае прыгожае сяло ў Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці. У мясцовай школе існуе музей, дзе можна пазнаёміцца з мінулым сяла, якое датычыцца продкаў вялікага пісьменніка. Тут ёсць партрэты, выпіскі і копіі з архіўных дакументаў, перапіска. Да самай сваёй смерці меў кантакт з гэтым музеем унук пісьменніка — Андрэй Фёдаравіч Дастаеўскі. Ён быў нястомным збіральнікам усяго, што датычылася жыцця і творчасці яго знакамітага дзеда.

На жаль, цяпер не засталася нават падмурка царквы, што была пабудавана абаронцамі праваслаўя Дастаеўскімі. А на мясцовых могілках зруйнаваны зямлёй іхнія магілы.

Слава ЛЯГЕНЧАНКА,

член Дырэктарата Беларускага грамадска-культурнага клуба ў Сіднеі, Аўстралія.

зваротная сувязь: украіна

ВІННІЦА

Беларусы Віннічны памятаюць пра Янку Купалу і Якуба Коласа. На пачатку года на пасяджэнні савета абласнога зямляцтва беларусаў вырашылі ганарова і шырока адзначыць 120-годдзе з дня нараджэння нашых слаўных землякоў. Гэту прапанову падтрымалі гарадскі і абласны ўлады. Была прынята сумесная пастанова Вінніцкага абласнога ўпраўлення культуры, абласнога Цэнтра народнай творчасці і нашай беларускай дыяспары "Пра святкаванне 120-й гадавіны з дня нараджэння беларускіх класікаў".

Зварнуліся мы таксама і да абласнога ўпраўлення асветы і навукі з прапановай наладзіць літаратурныя чытанні, вечарыны ў сярэдніх і вышэйшых навучальных установах. Мяркуем, гэта абудзіць цікавасць да творчасці нашых песняроў.

Запланавалі выехаць у раённыя цэнтры вобласці з праграмай, састаўленай з твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Уладзімір ДЗЯМЕСКА

ФЕАДОСІЯ

"Толас Радзімы" папаўняе мае веды аб Беларусі. З асаблівым задавальненнем чытаю пра знаёмых беларусаў. Дзякуй за артыкул пра Міхаіла Юрахо, за матэрыялы аб Полацку. З цікавасцю чытаў "Японскі дзёнік" Адама Мальдзіса. А яшчэ газета дае новыя адрасы для паездак. Напрыклад, у сакавіку я даведаўся, што мастаку Напалеону Ордзе ў Іванаве ўстаноўлены помнік — і вось я зноў у дарозе з Феадосія ў Пінск, а адтуль у Іванава, дзе ў бібліятэцы ёсць пакой-музей Напалеона Орды. Супрацоўніца музея Ніна Дробыш пазнаёміла мяне з матэрыяламі, кнігамі, альбомамі Н.Орды і планами стварэння мемарыяльнага музея на радзіме сусветна вядомага беларускага мастака ў вёсцы Варацэвічы. Гэты мастак блізі мне па духу і тэматыцы творчасці. Многія замалеўкі ў Полацку, Гродне, Навагрудку, Тураве і г.д. я зрабіў праз паўтара стагоддзя, па слядах Н.Орды.

У выніку паездкі па Беларусі я завяршыў серыю "Беларусь", у якую ўвайшло 35 акварэлей розных мясцін (Полацк, Гродна, Брэст, Камянец, Тураў, Пінск, Гомель, Магілёў, Віцебск, Навагрудка, Нясвіж, Мінск і іншыя). Гэта серыя, магчыма, будзе паказана на выставе ў Мінску — яе аб'яваў арганізаваць навукова-асветніцкі цэнтр Ф.Скарыны.

Так што, калі выстава ў Мінску адкрыецца, запрашаю вас.

Усяго вам добрага! 3 павагай

В.КІРКЕВІЧ.

ІГНАТ ДАМЕЙКА

— СТАРОНКІ БЯГРАФІІ —

Віленскі цэнтральны паўстанцкі камітэт аб'явіў усеагульную мабілізацыю. Як контрмера супраць яе з'явіўся царскі ўказ: сялян, што пакінуць паўстанцкія атрады і добраахвотна вернуцца дадому, не аддаваць пад суд, а шляхціцаў — удзельнікаў паўстання судзіць з канфіскацыяй маёмасці. Беларускае і літоўскае сялянства не падтрымала паўстанне, таму што гэты рух нічога не змяняў у іх становішчы.

У Літву быў уведзены дваццацітысячны корпус пад камандаваннем генерала П.Талстога. У гарадах і вялікіх сёлах стаялі гарнізоны, кантраляваліся асноўныя дарогі і польская граніца.

18 чэрвеня 1831 года генерал Хлапоўскі далучыўся да дванаццацітысячнага атрада генерала А.Гелгуда. Назаўтра аб'яднаныя паўстанцкія сілы спрабавалі заняць Вільню, але пацярпелі паражэнне. Неўзабаве вялікія страты панеслі паўстанцы і пры бітве каля Шаўляя.

Яшчэ тры тыдні з баямі часці Запоўскага і Гелгута адступалі. Пасля паражэння паўстання Ігнат Дамейка разам з сябрамі вымушаны быў эміграваць. 12–14 ліпеня 1831 года 6 800 чалавек з 27 гарматамі перайшлі граніцу Прусіі непдалёку ад Круляўца і былі інтэрніраваны прускімі ўладамі. Апынуўся ў Прусіі і Ігнат Дамейка з верным яму слугой Лукашом. Перад пераходам граніцы генерал Хлапоўскі прысвоіў усім афіцэрам чарговае званне. Ігнат Дамейка стаў паручнікам.

Больш за паўгода Ігнат Дамейка правёў у лагеры для інтэрніраваных. У другой палове верасня 1831 года яны даведзліся, што паўстанцы капітулявалі.

Пасля разгрому паўстання ўцалелыя яго ўдзельнікі падаюцца ў сталіцу Саксоніі Дрэздэн, які даў часовы прытулак перад ад'ездам далей на Захад.

Немцы, верныя саюзнікі рускага цара, прапанавалі інтэрніраваным, хто хоча вярнуцца на радзіму, падпісаць просьбу аб амністыі, даць абяцанне не прымаць удзелу ні ў якой барацьбе супраць царызму. Хто не згаджаўся і меў грошы, мог атрымаць пашпарт і нязначную грашовую дапамогу для выезду ў Францыю. Пачаліся гады эміграцыі. Да канца жыцця.

3 студзеня 1832 года Ігнат Дамейка атрымаў пашпарт, а праз два дні накіраваўся ў Дрэздэн. Прышлося развітацца з Лукашом, які з дакументам, дзе была просьба аб амністыі, адправіўся пешшу ў Заполле з пісьмом да дзядзькі Ігната. А ці вернецца ён сам калі-небудзь на родную зямлю? "Сонца зайшло крывава за небасхіл, а ў гэты момант увесь наш корпус быў раззброены на крыжацкай зямлі..." Пачаліся дні, не, гады эмігранцкага бадзяння.

У лютым 1832 года Ігнат Дамейка быў ужо ў Дрэздэне. Пасля васьмігадовай разлукі сустраўся тут з Адамам Міцкевічам. Яны наведваюць Дрэздэнскую

карцінную галерэю, любуюцца архітэктурнымі помнікамі горада. Ігнат Дамейка едзе ў Фрайберг, каб пабачыць тыя мясіны, дзе вучыўся дзядзька Юзаф. Але рускі консул патрабуе, каб ўрад Саксоніі змусіў паўстанцаў усё такі падпісаць просьбу аб амністыі або запатрабаваць пакінуць Саксонію.

Пад канец чэрвеня 1832 года Ігнату Дамейку і Адаму Міцкевічу быў уручаны афіцыйны загад пакінуць Саксонію, і 1 жніўня 1832 года выгнаннікі былі ўжо ў Парыжы, дзе Ігнат Дамейка прабыў больш за пяць гадоў.

Жыў там Дамейка з Міцкевічам у адным з недарагіх гатэляў, потым сябры знайшлі прыватныя кватэры. Іх сяброўства ў выгнанні было сагрэта асаблівай шчырасцю і цеплынёй. У Парыжы Ігнат Дамейка сустраў свайго дваюраднага брата Уладзіслава Лясковіча, такога ж паўстанца-выгнанніка, які раней прыехаў у Парыж і пасяліўся ў яго ваколіцы.

У Парыжы ў той час сабралася мноства былых паўстанцаў. Усе яны спадзяваліся хутка вярнуцца на радзіму, каб працягваць барацьбу з царызмам.

У Парыжы Ігнат Дамейка апынуўся ў самым цэнтры польска-беларуска-літоўскага эмігранцкага руху. Ён часта выступаў на мітынгх з палымянымі прамовамі, заклікаючы працягваць барацьбу з царызмам, зблізіўся з такімі выдатнымі дзеячамі эміграцыі, як былы прафесар Віленскага ўніверсітэта Іаахім Лялевель. Адным з бліжэйшых сяброў Дамейкі стаў ўраджэнец Слонімскай Міхаіл Валовіч, які ў 1833 годзе нелегальна вярнуўся ў Беларусь, спрабаваў тут узняць сялянскае паўстанне і быў за гэта павешаны ў Гродне.

У французскай сталіцы Ігнат Дамейка актыўна ўключыўся ў грамадскае жыццё эміграцыі. Разам з Адамам Міцкевічам запісаўся ў Таварыства літоўскіх і рускіх зямель, якое ўтварылася 10 снежня 1831 года, браў актыўны ўдзел у гэтым згуртаванні. Як адзначалася ў статуте, мэтай таварыства было стварэнне гісторыі літападаўскага паўстання на Беларусі, Літве і Валыні і, наогул, вывучэнне мінуўшчыны і "статыстыкі" гэтых зямель. Сваймі працамі таварыства хацела паказаць сусветнай грамадскасці, што насельніцтва былога Вялікага княства Літоўскага было і застаецца "адным з народаў Еўропы, які быў прыгожай палавінай Рэчы Паспалітай польскай". Ігнат Дамейка склаў цэлую праграму работ таварыства, скарыстаўшы тут, вядома ж, свой філамацкі вопыт. Парыжскае аб'яднанне "літвінаў" у цэнтры сваёй увагі ставіла ў першую чаргу Беларусь.

Не мінаў Ігнат Дамейка і іншых грамадскіх згуртаванняў эміграцыі, напрыклад, Таварыства навуковай дапамогі, Літаратурнага таварыства, што потым ператварылася ў Гісторыка-літаратурнае таварыства.

Мэтанакіраваны і поўны энергіі, Дамейка ў сваіх лістах на радзіму піша, што марна шукае сучаснага ў кнігах і навуках. У лістападзе 1833 года ён разам з Міцкевічам і іншымі эмігрантамі падпісаў зварот да былых паўстанцаў, у якім засцерагаў іх ад непрадуманых і паспешных дзеянняў. Пасля заканчэння Вышэйшай горнай школы Дамейка займаўся даследаваннямі. У 1837 годзе склаў геалагічную, гідраграфічную і гаспадарчую карты былой Рэчы Паспалітай, напісаў геаграфічны каментарый да іх. У 1850 годзе ў Парыжы надрукаваны лепшы на той час геаграфічны атлас Польшчы, у якім без азначэння аўтарства прадстаўлены яго карты і каментарый да іх. Такім чынам, Дамейку можна лічыць заснавальнікам фізіка-геаграфічнага раянавання Польшчы, Беларусі і Літвы. Дзейсны і неспакойны па натуре, Дамейка заняўся ў Парыжы яшчэ падрыхтоўкай да друку і выдання прац і мастацкіх твораў сваіх сяброў. Яго паслугамі карысталіся, напрыклад, Іаахім Лялевель, Багдан Залескі. Асабліва адчувальную падтрымку і дапамогу "любага Жэготы" атрымлівае там Адам Міцкевіч. Калі паэт засеў за напісанне свайго самага буйнога і значнага твора "Пан Тадэвуш", Дамейка быў у гэтай тытанічнай працы незамены памочнік і кансультант. Як добры знаўца роднай Навагрудчыны, ён падаваў Міцкевічу шмат важных звестак з яе гісторыі, прыроды, дапамагаў узнавіць у памяці постаці адметных яе людзей, што сталі вобразамі пазычнай эпохі.

У Парыжы Дамейка быў сведкам на вяселлі Адама Міцкевіча, садзейнічаў сябру ў выданні гениальнай паэмы "Пан Тадэвуш" — вечарамі ён дапамагаў Міцкевічу перапісваць яе начыста. За гэта паэт падарыў яму першы экзэмпляр паэмы.

Парыж, важны цэнтр еўрапейскай культуры, у пару знаходжання ў ім Ігната Дамейкі перажываў росквіт прыродазнаўства. І гэта ў поўнай меры скарыстоўвае наш "літоўскі" прыродазнавец, мінералог. Уважліва слухае ён лекцыі славутых вучоных Францыі, наведваючы такія асяродкі навукі, як Каледж дэ Франс і Сарбона, а таксама непараўнаны Парыжскі батанічны сад. Каб удасканаліць свае веды ў выбранай мінералогіі, Ігнат Дамейка паступае ў Горную школу, зноў садзіцца на студэнцкую лаву. За тры гады ён прайшоў увесь курс навучання, скончыўшы школу ў 1837 годзе з вялікім багажом ведаў і дыпламам спецыяліста (горнага інжынера) у руках.

Дамейка не раз звяртаўся ў думках на радзіму, але ў жыцці гэта было нерэальна, бо там яго чакала турма. Ён шукаў, дзе прымяніць свае веды — для практыкі ў горнай справе працаваў на поўдні Францыі, у Эльзасе, але ўсё гэта было не тое. На пастаянную працу Дамейку запрашаюць у Эльзас, дзе ён знайшоў багатыя

паклады жалезнай руды. Яму даручаюць арганізацыю яе выплаўкі, за што абяцаюць добрыя заробкі, але перспектыва звязаць сваё жыццё з прамысловасцю ў чужой краіне не надта цешыць вольналюбівлага "літвіна". Дапамог выпадок. Якраз у гэты час Ігнат Дамейка атрымаў з Парыжа пісьмо ад Адама Міцкевіча, якое стала павартным пунктам у яго жыцці: "Мілы Жэгота! Я вельмі рады, што ты нарэшце знайшоў сваю руду... Але ці ведаеш ты, што цябе чакаюць амерыканскія капальні? Быў якраз сёння ў мяне паяк Ястжэмскі, які сустракаўся з французам Дэфрано. Хто такі гэты Дэфрано, я не ведаю. Але ён сказаў, што ёсць для цябе месца ў Чылі, дзе ты станеш прафесарам хіміі і мінералогіі, дадучы табе грошы на дарогу і зарплату тры тысячы даляраў. Ястжэмскі кажа, што гэта будзе 15 тысяч франкаў. Выезд у кастрычніку. Так што пішы Дэфрано і даведвайся пра падрабязнасці".

Потым у сваіх нататках, расказваючы пра тое, як успрыняў пісьмо сябра, Дамейка пісаў: "Я ажыў. Ажылі і мае дзіцячыя мары пра далёкія вандраванні. Нядоўга думаючы, я напісаў, што згодны".

Што ж да Адама Міцкевіча, то хоць ён і знайшоў гэтае месца для сябра, сам быў вельмі засмучаны расставаннем з ім. 29 студзеня 1838 года ён пісаў Г. Кайсевичу: "Я ў смутку, бо трачу Дамейку, старога і правэранага сябра. Бог ведае, калі яго яшчэ ўбачу". Трывога Адама Міцкевіча была недарэчная: сябры ўжо ніколі пасля не сустракаліся. Усхваляваным было і само развітанне Дамейкі ў доме Міцкевічаў, куды ён завітаў перад ад'ездам. Маленька Адамава дачка Марыня, як заўсёды, папрасілася Дамейку на рукі — яна не ведала, што добры дзядзька гушкае яе апошні раз. 20 студзеня 1839 года Адам Міцкевіч пісаў Дамейку: "Калі я быў у Швейцарыі і наймаў там сабе выдатны дом, то даведаўся пра вольнае месца прафесара хіміі. Як мне было сумна, што ты так далёка. Я ўжо сабраўся быў пісаць у Акадэмію, каб цябе выклікалі, і шукаў спосабу, каб адцягнуць усё гэта. Цудоўная мара развеелася ад дамашніх няшчасцяў".

Па рэкамендацыі Міцкевіча Дамейка быў запрошаны ў Чылі ў якасці прафесара хіміі і мінералогіі. Восенню 1837 года ўрад Чылійскай Рэспублікі прапанаваў Ігнату Дамейку месца выкладчыка хіміі і мінералогіі ў Горнай школе ў г. Какімба, бясплатны праезд туды з усімі выгодамі, шэсць тысяч франкаў гадавога акладу, бясплатнае жыллё і інш. Дамейка згадзіўся. Малады вучоны без жалю пакідаў французскую зямлю: будучы на практыцы ў Эльзасе, ён блізка пазнаёміўся са змрочнай капіталістычнай рэчаіснасцю. У пісьме да А. Міцкевіча ад 6 кастрычніка 1837 года І. Дамейка пісаў, што хоча выехаць з Францыі, бо "майстэрства эксплуатацыі або высмоктвання

людзей тут даведзена да велізарных памераў..."

9 лютага 1838 года акіянскі брыг "Стэй" выйшаў з Лондана і ўзяў курс на Канарскія астравы, каб скіраваць потым праз Атлантычны акіян да берагоў Паўднёвай Амерыкі. Згодна з пагадненнем, Ігнат Дамейка павінен быў папрацаваць у Чылі шэсць гадоў. Малады вучоны не падазраваў, што яго знаходжанне ў далёкай краіне зацягнеца на 46 гадоў і што Чылі стане для яго другой радзімай, не прадачы, якую ролю яму даваўца адыграць у развіцці гэтага краю.

Аднастайнае марское падарожжа змянілася коннай вандроўкай праз аргенцінскія стэпы, нялёгкай пераправай праз хрыбты Андаў. Са шматлікімі перапынкамі, перасадкамі і. Дамейка дабіраецца да сталіцы Аргенціны Буэнас-Айрэса. Далей можна было рухацца толькі па сушы. Трэба было спяшацца, бо набліжалася зіма і ўзнікала небяспека пакрыцця снегам перавалаў праз Анды. Дамейка са сваім спадарожнікам (прадстаўніком Чылі Карлам Ламбертам) накіраваўся конна праз пампасы (паўднёва-амерыканскія стэпы). Ім даводзілася перапраўляцца праз рэкі, начаваць на паштовых станцыях у хатках, складзеных з неабпаленай цэгля або зямлі. Неаднойчы дахам для нашага земляка служыла зорнае неба. Аднак, нягледзячы на ўсе цяжкасці, Ігнат не забываўся пра навуку — збіраў па дарозе мінералы, апісваў геалагічную будову глебы. У пустынях і стэпах падарожніка мучылі смага і спека, у дрымучых лясах трывожылі індзейскія плямёны антыподаў (так называлі тады дзікіх жыхароў супрацьлеглага паўшар'я), у гарах засыпаў снег, пагражалі абвалы. Але нястомны адкрывальнік ехаў наперад. І вось за перавалам у стромкіх Андах ён сустраў першых чылійцаў — жыхароў маладой тады паўднёваамерыканскай рэспублікі, якая толькі ў 1818 годзе вызвалілася ад прыгнёту еўрапейскіх каланізатараў. Гэта былі пераважна нашчадкі мясцовых індзейцаў. Свабодалюбівыя, яны стагоддзямі змагаліся супраць іспанскіх захопнікаў і выстаялі ў няроўнай барацьбе. З цікавасцю прыглядаўся Дамейка да стракатай вопраткі чылійцаў, пашытай з грубых шарсцяных тканін, да каларытных нацыянальных танцаў і гульні.

17 мая 1838 года пасля некалькіх месяцаў падарожжа з Францыі наш зямляк Ігнат Дамейка перасёк дзяржаўную мяжу Рэспублікі Чылі. У сваім дзёніку ён пісаў: "Днела, а мулы ўжо стаялі нагруджаныя і сядланыя. Праваднікі абкручвалі сабе ногі суконнымі гунькамі і шкурамі, твары абязвалі хусткамі так, што ледзь відаць былі вочы. Не развіднела яшчэ, калі пачалі ўзбірацца на гару крутым шляхам... Штохвілінна гублялася дарога, і тады мулы пляліся па скалах з каменя на камень, па шыю западалі ў снег..."

Мікола БАНДАРЭНКА,

вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь.

Працяг будзе.

пасмяёмся разам

ВЫПАДАК З САЎРАСКІНЫМ

ГУМАРЭСКА

Той дзень пачаўся для Івана Саўраскіна як звычайна: прыйшоў на работу, пахмяліўся, перадабедам зноў "узаяў на грудзі" для апетыту, як ісці дадому, "расціснулі" з напарнікам традыцыйную бутэлечку, пару "сота-чак" у час перакураў можна не лічыць — несур'езна.

Напэўна, і з'явіўся б перадавік вытворчасці і ўладальнік дзвюх Ганаровых граматаў да жонкі і дзяцей вясёлым і бадзёрым. Але... па дарозе сустрэў старога сябра. Даўно не бачыліся — месяцы два, таму вырашылі адзначыць гэту падзею. Не ў грошах шчасце, а ў іх колькасці — даўня ісціна. Колькасць у таварыша аказалася такой вялікай, што Саўраскін пасля парку, дзе яны душэўна гутарылі, ужо нічога не памятаў.

Прачнуўся Іван ад незразумелага шуму. З цяжкасцю расплюшчыў адно вока і здзівіўся: усё навокал белае, ніводнай каляровай плямачкі. Яшчэ большае намаганне спатрэбілася для другога вока. Зноў бела. Толькі тады ён усвядоміў, што нечым накрыты.

"Дзе я?" — захацелася крыкнуць Саўраскіну, аднак вусны і язык нібы прыліпілі адно да аднаго. Вырашыў успомніць, што было пасля работы, але ў галаве шумела — ні адной думкі. Паспрабаваў паварушыць рукою або нагой — дарэмна, нешта іх трымае. Напружваючы з апошніх сіл вочы, паглядзеў на рукі... "Бацюшка, ды яны звязаны на грудзях! Для чаго б гэта? — падумаў Іван і самлеў ад здагадкі. — Я памёр! Але чаму тады вочы адкрыліся?"

І тут ён успомніў, што яму нехта расказваў: нябожчык бачыць і чуе, але гаварыць і рухаць-

ца не можа. Усё сходзілася.

Раптам рэдкія думкі Саўраскіна абарваліся: ён пачуў глухі, неразборлівы бас. Голас рабіўся гучней і гучней. Іван стаў разбіраць словы малітвы.

"Не памыліўся. Так і ёсць — "ласты склеіў". Застыла ўся кроў, адубелі ручанькі і ножанькі, у вочках толькі заслона. Бедны Ванечка, на каго ты пакінуў жонку і дзяцей? А хто план дасць заводу? А хто гарэлачку піць будзе? Вось ідзе Бог і будзе рашаць: у рай мяне адправіць ці ў пекла", — думаў Саўраскін, імкнучыся вымучыць з сябе слязу, але не атрымлівалася: нябожчыкі не плачуць.

Белая заслона перад вачыма раптам заварушылася. І... усё стала ясна: ён быў накрыты прасціной. Аднак Іван не ўзрадаваўся гэтак, наадварот, у жаху заплушчыў вочы.

"Сумненняў няма: памёр!" — падвёў вынік ўладальнік дзвюх Ганаровых граматаў, убачыўшы над сабой барадаты твар свяшчэнніка. — Прасціной мёртвых з галавой накрываюць. А бацюшкі паклікалі мяне адпяваць".

Адчуўшы, што на лоб нешта капае, Саўраскін прыадкрыў адно вока. Бацюшка па-ранейшаму стаяў над ім з пэндзлем і, не перастаючы чытаць малітвы, пырскаў на Івана вадой. Крыху далей маячылі жонка і сыны з запаленымі свечкамі ў руках.

"А ў жонкі твар сумны, — прыкмеціў Іван. — Пакутуе, напэўна, што без кармільца засталася, а сама раней ні разу і стопачкі не паднесла, не сказала: выпі, маўляў, Ванюша, лягчэй будзе. Цяпер на памінках за мой кошт піць будзе. І сыны добрыя: тата такі, тата сякі, а зараз ста-

яць, апусціўшы галовы, шкадуюць татку".

Святар закончыў малітву і пайшоў. За ім накіраваліся жонка з дзецьмі. Саўраскін пачуў, як стукнулі ўваходныя дзверы.

"Цяпер пачнуцца самыя жахлівыя сцэны: прыйдзе жонка, пачне плакаць, прычытаць, рваць на сабе валасы ля майго ўзгалоўя. Нарэшце я пачую ад яе самае лепшае, што яна пра мяне думае, чаго раней і пад катаваннем не сказала б".

...Сапраўды, жонка з'явілася даволі хутка, у руках яе была швабра, а вочы блішчэлі ад слёз.

"Ужо плача, але для чаго швабра, калі за нябожчыкам мыюць падлогу толькі тады, калі яго выносяць?" — падумаў Ваня.

— Ну што, родны? Рукі я табе звязала, ногі звязала, прасціной накрыла, а ты ўздумаў храпіць?! — завершчала жонка.

"Трэба ж — "родны". Нават прыемна. Але нешта надта строга гаворыць. І пры чым тут "храпіць"? Нябожчыкі, я думаю, не храпуць..."

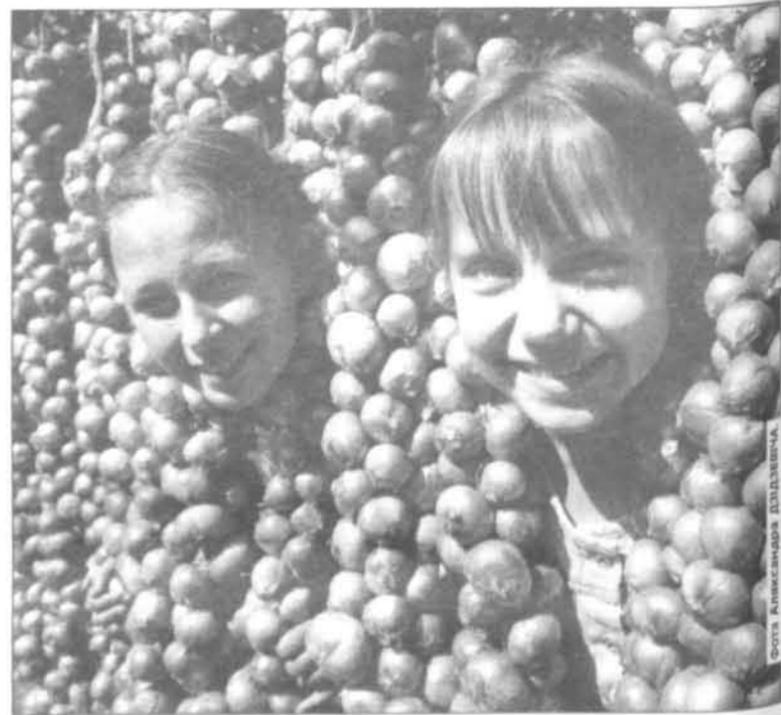
— Што маўчыш, істота бязмозглая, зенкі вылупіўшы? — працягвала жонка. — Я так старалася, каб бацюшка не ўбачыў цябе, калі прыйдзе кватэру асвятляць, а ты... храпіць! Выдаў сябе, вырадак! Атрымлівай!

Швабра прайшла па лбе. Вочы Івана па інерцыі заплушчыліся. Прыкладвалася гэтак прылада працы да перадавіка вытворчасці і ўладальніка дзвюх Ганаровых граматаў яшчэ не раз і не два, і не толькі па лбе.

Аднак Івану Саўраскіну было на душы радасна: "Галоўнае — жывы"...

Валерый ТУЛОЎСКИ.

стол-кадр

Бабуліны ўнучкі і цыбулінкі.

хобі

"ЖЫВЫЯ КАРЦІНЫ" ГЕНАДЗЯ БРАІЦКАГА

У той далёкі, бязвоблачны студэнцкі час, недзе ў пачатку 60-х гадоў, дапытлівы розум Генадзя Браніцкага шукаў выйсця энергіі, якой залішне ў кожнага маладога чалавека.

Аднойчы ў яго пад рукамі выпадкова аказалася некалькі шпуглек нітак чорнага колеру, з дзесятак абойных цвікоў і ліст Фанеры. У нейкі момант прыйшла думка: "А ці не скарыстаць тэхналогію пляцення, якая прымяняецца каруначнікамі, і стварыць пано, толькі аб'ёмнае?".

Замест падушчкі, на якой робяць рабочы малюнак, Генадзь прыманіў фанеру, замест шпілек — цвікі. Прыкладна праз тры гады ў руках красавалася аб'ёмнае пано з выявай парусніка. У той момант студэнт, а цяпер дэкан хімічнага факультэта БДУ, доктар хімічных навук, прафесар Генадзь Браніцкі і не ўяўляў, што

выдумка стане хобі і атрымае назву "Нітачны дызайн". Хутка з'явілася нямала захопленых паплечнікаў, якія прымянялі яго шматгадовы вопыт стварэння прыгожых пано з рознакаляровых шаўковых нітак.

Цяпер Генадзь Аляксандравіч напісаў кнігу пад назвай "Жывыя карціны", у якую ўключыў каля 100 каляровых фотаздымкаў лепшых работ і ў папулярнай форме апісаў тэхналогію іх вытворчасці. Магчыма, у хуткім часе кожны жадаючы зможа пазнаёміцца з кнігай Г.Браніцкага і незвычайным відам мастацтва.

Андрэй РАБРОЎ

слухай сваё

І ПАНК-РОК ПРАГНЕ АДШУКАЦЬ КАРАІІ

"Нейра Дзюбель": П.І.О.Т.К.У.К.У.К.. Мн., 2002. "БМАgroup"

Чаму многія рок-гурты ў Беларусі спяваюць на рускай мове, растлумачыць вельмі проста: папершае, так прасцей збыць свой тавар на шырокі ўсходні рынак, дзе адных выдавецкіх лэйблаў і радыёстанцый сотні; па-другое, і школа ж наша больш спрыяе развіццю рускамоўнага прадукту. Калі кожны наваўлены "геній" сцэны лёгка зарыфмуе "юбчоночки" з "девчоночками", дык нават пры спробе перакласці такі шэдэўр на родную мову "спадніца" тут жа натэкаецца на "задніцу" і... спыняе творча-інтэлектуальны працэс.

Вось тады і паўстае больш складанае пытанне: а чаму пры такіх умовах усё ж лепшымі беларускімі гуртамі становяцца акурат беларускамоўныя ("N.R.M.", "Крама", "Палац", "Zet", "Крыві", "Юр'я", "Vir")? Адаказ, бадай, не

знойдзем у простых лагічных схемах, таму хай нам дапаможа ў гэтым неардынарны лёс гурта "Нейра Дзюбель".

Задзірысты панк-рок стварыў калектыву прывабны імідж яшчэ на пачатку 90-х. Хлопцы, як і многія іх маргінальныя калегі ("Ляпіс Трубяцкой", Аляксей Шадзько), ішлі сваім, але ўсё ж даволі традыцыйным шляхам разліку на поспех у Маскве. І усё ж рускамоўны рок у іх ужо тады не быў такім шчыра рускім, як у іншых, якія хаця б у сваёй назве не маглі зачэпіцца за нешта роднае. А ў "Нейра Дзюбеля" Беларусь прабівала нават у навяяных Пушкіным творах "Чай Лipton", "Belarus uber alles".

Адны іранічна спісвалі гэта на кан'юктурнае жаданне стабільна тусавання ў прэстыжнай кампаніі "Вольных танцаў" і "Басовішча", другія напружана чакалі карды-

нальна якаснага пералому ў творчасці таленавітых музыкаў. Аказалася, рацыю мелі тыя, другія: у рэпартажах з апошніх урачыстасцей нацыянальнай Рок-каранацыі многія газеты апублікавалі "цытату тыдня", якая належала менавіта лідэру "Нейра Дзюбеля" Аляксандру Кулінковічу.

— Мы не такое быдла, каб не здолець вярнуцца да роднай культуры, да роднай мовы, якой у песнях "НД" будзе ўсё больш і больш, — сказаў са сцэны фешэ-небельнай канцэртнай залы "Мінск" знакаміты панк-рокер.

Тады ўпершыню прагучала злая, напружаная кампазіцыя "Скрыпка дрыгвы" на вершы Уладзіміра Караткевіча. І апора на класіку зусім не сведчыла аб уласным творчым бяссіллі, бо ў актыве А.Кулінковіча ўжо былі і ўласныя паэтычныя экзарсісы на роднай

мове (прыгадайце хоць бы яго "Амерыканца" з CD-зборніка "Вольныя танцы: альтэрнатыва ВУ" (БМАgroup, 2001).

На найноўшым альбоме гурта такіх прыкладаў сапраўды стала больш і ў адрозненне ад рускамоўных, прасякнутых банальнымі іроніямі над карлсанами, пакемонамі і тэлепузікамі, тут ужо прагледвае сапраўдная народная філасофія, хоць і грунтуецца на традыцыйнай панкаўскай эстэтыцы.

Гэтая эстэтыка не дазваляе нам нават працягваць хоць які фрагмент злосных (ледзь не да лаянкі)

жыццёвых назіранняў (кштатту шчыравання кампазіцыі "Пра перу"), але яшчэ больш сімвалічнай уяўляецца праблематыка твора "Tut.by", рэфрэн якога "Я памру тут" многія ўспрынялі як сімвалічнае развіццё вобразнай структуры славуэтага супольнага праекта "Я нарадзіўся тут". Гэта ўжо цэлая філасофія сучаснай беларускай рок-культуры: калі ты сапраўды ганарышся тым, што нарадзіўся тут ("Крыві"), дык май гонар годна пражыць тут сваё жыццё і тут жа памерці ("Нейра Дзюбель").

Шырокай папулярнасцю ў народзе ўжо карыстаюцца і іншыя кампазіцыі новага альбома ("Новая эстэтыка", "Мост цераз неба", "Самурай", а асабліва кавер-версія славуэта кампазіцыі "Du hast" вядомага нямецкага гурта "Rammstein").

"Нейра Дзюбель" здолеў не паўтарыць сябе ў новым рэлізе, нават здзівіць многіх сваіх прыхільнікаў і прымусіць чакаць: а што далей? А далей, увосень, выйдзе цалкам беларускамоўны альбом.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

«Голас Радзімы»

Намеснік галоўнага рэдактара
Таццяна КУВАРЫНА

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчынікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя, тэл./факс), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне №81. Падлісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 093 экз. Заказ 2179. Падпісана да друку 23. 9. 2002 г. У 12:00
Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе.

Адрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).